

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE
EVIDENCE SKUTEČNÝCH MAJITELŮ

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Jakub ŠANDA**
Osobní číslo: **R18M0404P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Téma práce: **Evidence skutečných majitelů**
Zadávající katedra: **Katedra obchodního práva**

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Pojem skutečného majitele
 - 2.1. Definice skutečného majitele a rozdíly definic
 - 2.2. Definice skutečného majitele ve směrnici Evropské unie
 - 2.3. Obecné důvody k evidování skutečných majitelů
 - 2.4. Transparentnost vlastnické struktury
3. Kdy se jedná o skutečného majitele
 - 3.1. Kapitálové společnosti
 - 3.1.1. Společník
 - 3.1.2. Osoba ve vrcholném vedení
 - 3.1.3. Vliv, ovlivnění, koncern
 - 3.1.4. Problematika „bílých koní“
 - 3.2. Ostatní struktury
 - 3.2.1. Svěřenské fondy
 - 3.2.2. Stát a veřejnoprávní korporace
4. Právní úprava evidence skutečných majitelů
 - 4.1. Prameny práva evidence skutečných majitelů
 - 4.2. Prameny práva na úrovni Evropské unie
 - 4.2.1. Historie a současnost právní úpravy na úrovni Evropské unie
 - 4.3. Prameny práva v České republice
 - 4.4. Evidence skutečných majitelů v dalších státech Evropské unie
5. Závěr

Rozsah diplomové práce:

Rozsah grafických prací:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- viz příloha

Vedoucí diplomové práce:

JUDr. Kateřina Burešová, Ph.D.

Fakulta elektrotechnická

Datum zadání diplomové práce:

1. února 2022

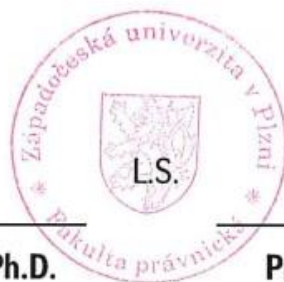
Termín odevzdání diplomové práce:

31. března 2023

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.

děkan

Prof. JUDr. Přemysl Raban, CSc.

vedoucí katedry

V Plzni dne 9. září 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Evidence skutečných majitelů*“ vypracoval samostatně, a to pouze za použití literatury a pramenů v ní uvedených.

V Praze dne 17. 3. 2023

Jakub Šanda

Na tomto místě bych rád poděkoval své vedoucí diplomové práce, JUDr. Kateřině Burešové, Ph.D., za vstřícnost, podporu a rady během psaní této diplomové práce. Současně bych rád poděkoval své rodině, blízkým přátelům a kolegům za podporu v období sepisování této práce.

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Pojem skutečného majitele.....	4
2.1. Definice skutečného majitele a rozdíly definic.....	7
2.2. Definice skutečného majitele ve směrnicích Evropské unie.....	12
2.3. Obecné důvody k evidování skutečných majitelů.....	16
2.4. Transparentnost vlastnické struktury	17
3. Právní úprava evidence skutečných majitelů	21
3.1. Prameny práva evidence skutečných majitelů	21
3.2. Prameny práva na úrovni Evropské unie	22
3.2.1. Historie a současnost právní úpravy na úrovni Evropské unie	22
3.3. Prameny práva v České republice	25
4. Kdy se jedná o skutečného majitele	32
4.1. Kapitálové společnosti	34
4.1.1. Společník	34
4.1.2. Osoba ve vrcholném vedení	40
4.1.3. Vliv, ovlivnění, koncern	41
4.1.4. Problematika „bílých koní“	44
4.2. Ostatní struktury.....	45
4.2.1. Svěřenské fondy	47
4.2.2. Stát a veřejnoprávní korporace.....	50
5. Evidence skutečných majitelů v dalších státech Evropské unie.....	55
6. Závěr.....	59

1. Úvod

Evidence skutečných majitelů, resp. zjišťování skutečných majitelů obchodních korporací a dalších entit, které skutečného majitele mají, je institutem, který propojuje téměř všechny oblasti práva. Evidence skutečných majitelů, jakožto veřejný rejstřík, byl zřízen v návaznosti na povinnou implementaci směrnice Evropské unie. Tento rejstřík spočívá v evidenci osob, které jsou koncovými vlastníky podílů (akcií) nebo příjemci finančních prostředků, případně vykonávají určitý vliv na jednotlivé obchodní korporace nebo další entity.

Evidování osob, které mohou disponovat dostatečným množstvím volných finančních prostředků, je důležité pro možné odhalení zdrojů pro financování terorismu nebo úplatkářství. Další podstatnou oblastí, pro kterou je znalost skutečného majitele jednotlivých entit důležitým zdrojem informací, je praní špinavých peněz, s čímž souvisí také skutečnost, že celá úprava evidence skutečných majitelů vychází ze směrnic Evropské unie o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu.

Ke zpracování poznatků o evidenci skutečných majitelů mě vede zejména aktuálnost tohoto tématu, kdy se jedná o hojně diskutované téma, a to jak na poli právnické obce nebo bankovních institucí, tak u široké veřejnosti. Dalším důležitým aspektem, pro který jsem se rozhodl toto téma zpracovat, je jeho problematika v oblasti samotné implementace, nastavení sankcí nebo množství informací uvedených v evidenci skutečných majitelů, která je přístupná široké veřejnosti.

V odborné práci o novém právním institutu, kterým evidence skutečných majitelů bezesporu je, se nemohu opírat o širokou škálu historických právních předpisů vztahujících se k tomuto tématu, tudíž bude tato diplomová práce vycházet zejména ze zákona č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů (dále jen „**zákon o evidenci skutečných majitelů**“), ve znění zákona č. 245/2022 Sb., kterým se mění zákon o evidenci skutečných majitelů (dále jen „**Novela zákona o evidenci skutečných majitelů**“), a dále z důvodových zpráv, které byly k těmto zákonům sepsány nebo přímo z předpisů Evropské unie. Bezesporu důležitými zdroji budou také odborné články nebo studie odborníků z oboru obchodního, občanského a případně také trestního práva.

Tato diplomová práce je zaměřena zejména na čtyři oblasti týkající se evidence skutečných majitelů, z nichž se nejprve zaměřuji na samotný pojem a definici skutečného majitele, zvláště se zaměřím také na definici skutečného majitele vyplývající ze směrnice Evropské unie v porovnání s definicí skutečného majitele v právním řádu České republiky. V této části bych se rád zaměřil také na skutečnost, zda definice skutečného majitele v právních předpisech České republiky a Evropské unie je v podstatných znacích shodná, případně zda vykazuje závažnější rozpory. Součástí této části diplomové práce bude také charakteristika obecných důvodů k evidování skutečných majitelů, tj. zjištění, zda je evidování skutečných majitelů důležité výlučně pro veřejné instituce nebo také pro soukromé osoby (podnikatele).

Ve druhé části textu diplomové práce se zaměřím na samotnou právní úpravu evidence skutečných majitelů, a to od počátku evidování skutečných majitelů, resp. jejich zjišťování povinnými osobami, a to jak v právním řádu České republiky, tak v právních předpisech vydávaných orgány Evropské unie.

Další (třetí) podstatnou částí textu této diplomové práce je identifikace skutečného majitele, a to konkrétně u kapitálových společností, svěřenských fondů, státu a veřejnoprávních korporací. V části věnující se kapitálovým společnostem se zaměřím také na možné důvody, pro které jsou jednotliví skuteční majitelé zapisováni a budu se snažit odpovědět na situaci, kdy skutečného majitele nebude možné z jakýchkoliv důvodů řádně určit. V neposlední řadě se zaměřím také na problematiku svěřenských fondů a tzv. bílých koní, což jsou dle mého názoru zásadní oblasti, pro které byla evidence skutečných majitelů zřízena a kde nadále není zcela jisté, zda se na základě účinné právní úpravy daří odhalovat skutečné majitele také v těchto případech.

V závěru se zabývám také úpravou evidence skutečných majitelů (nebo obdobných institutů) v právních rádech jiných členských států Evropské unie, a to Slovenské republiky a Francouzské republiky. Porovnání právních rádu nám může dát odpověď na otázku, zda jsou směrnice správným prostředkem pro harmonizaci právních rádu členských států Evropské unie.

V rámci diplomové práce je obsah právních předpisů a dalších pramenů, ze kterých bylo při psaní diplomové práce vycházeno, interpretován zejména za

využití jazykového, systematického a teleologického výkladu právních norem a souvisejících textů.

Z důvodu omezeného rozsahu této diplomové práce se text podrobně nevěnuje samotnému procesu zápisu skutečných majitelů do evidence skutečných majitelů, případně zápisu dalších změn údajů v evidenci skutečných majitelů již uvedených. I přes fakt, že evidování skutečných majitelů v tomto rozsahu není předmětem této diplomové práce, tak se v samotném textu není možno některým fragmentům z tohoto procesu zcela vyhnout.

2. Pojem skutečného majitele

V úvodu diplomové práce je třeba vymezit si pojem skutečného majitele za pomoci legální definice uvedené v zákoně o evidenci skutečných majitelů, a dále za pomoci definic uvedených ze strany příslušných orgánů Evropské unie ve svých právních aktech, případně v dokumentech vydávaných dalšími relevantními subjekty. V zahraniční literatuře a právních předpisech Evropské unie se skutečný majitel označuje zejména jako „*beneficial owner*“,¹ v nikterak hojném počtu se můžeme setkat také s pojmy jako „*beneficiary*“,² „*beneficiaries*“ nebo „*ultimate beneficial owner*“.³

S pojmem skutečného majitele se můžeme setkat zejména v právní a daňové oblasti, z čehož vychází první možné dělení pojmu skutečného majitele, a to dle právního a ekonomického přístupu. Takové dělení přichází v úvahu zejména v daňové oblasti.⁴ Neboť je právní a daňová oblast neodmyslitelně spjata a chápání skutečných majitelů v těchto oblastech není v zásadě rozdílné, nebudu s tímto dělením v textu této diplomové práce nadále pracovat.

Pojem skutečného majitele je zásadně možno vymezovat prostřednictvím ukazatelů formálně definovaných a měřitelných, kdy se v takové situaci bude jednat o formální pojetí pojmu skutečného majitele. V případě naplnění (formálních) podmínek se uplatňuje domněnka,⁵ že konkrétní fyzická osoba je skutečným majitelem (v některých případech mohou být informace o skutečných majiteli při naplnění zákonných předpokladů automaticky propsány do evidence skutečných majitelů, a to v případě, že rozhodné skutečnosti vyplývají z veřejných rejstříků nebo rejstříků státní správy).⁶ Za skutečného majitele ve formálním pojetí se budou typicky považovat fyzické osoby, které drží podíl, resp. vlastní akcie v dané obchodní korporaci nebo jiné entitě, jsou příjemci rozdělovaných

¹ Srov. <https://www.irs.gov/individuals/international-taxpayers/beneficial-owners> nebo <https://www.bmf.gv.at/en/topics/financial-sector/beneficial-owners-register-act.html>.

² „Beneficiary“ se nejčastěji překládá jako „obmyšlený“, což odpovídá terminologii pozice osoby ve svěřenském fondu a není tedy dle mého názoru zcela vhodným označením skutečného majitele v rámci problematiky jejich evidování.

³ Srov. <https://www.swift.com/your-needs/financial-crime-cyber-security/know-your-customer-kyc/ultimate-beneficial-owner-ubo> nebo <https://complyadvantage.com/insights/ultimate-beneficial-owner/>.

⁴ Wardzynski, Adrian. The 2014 Update to the OECD Commentary: A Targeted Hybrid Approach to Beneficial Ownership (2015). číslo 43 časopisu Intertax, 2. vydání 2. Str. 179–181.

⁵ Právní domněnka (domněnka) je konstrukce užívaná v právu, jíž se za určitých okolností v zájmu právní jistoty presumuje (předpokládá) právní skutečnost, o níž není jisto, zda nastala. Srov. DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. Občanské právo hmotné. Praha: Wolters Kluwer, 2013. ISBN 978-80-7478-326-5. S. 209, 210.

⁶ Srov. § 37 a násl. zákona č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů, v platném znění.

prostředků nebo vykonávají nad obchodní korporací nebo jinou osobou kontrolu (mají rozhodující vliv).

Pro naplnění znaků formálního pojetí musí skutečný majitel disponovat právním titulem, na základě kterého to které právo uplatňuje (ve formálním pojetí se nejedná o vykonávání vlivu bez právního titulu).⁷ „Konečně člověk může být skutečným majitelem i pouze na základě toho, že zastává určitou konkrétní funkci v právnické osobě nebo v právním uspořádání.“⁸ V této situaci se bude jednat o náhradního skutečného majitele.⁹ Nutno podotknout, že formální pojetí je třeba považovat za jednodušší formu, jakou je možno přistupovat k určování skutečných majitelů, a to jak při určování, kdo je skutečným majitelem, neboť při naplnění všech formálních znaků se určitá fyzická osoba za skutečného majitele bez dalšího považuje, tak ve vztahu k procesu zjišťování a samotnému evidování takového skutečného majitele do příslušné evidence, neboť náklady, jak časové, tak finanční, budou s ohledem na jednoduchost určení skutečného majitele minimální.¹⁰

Materiální pojetí pojmu skutečného majitele je dle mého názoru častější formou, jakou zákonodárci, případně mezinárodní organizace, přistupují k identifikování skutečných majitelů. Tento přístup je dle mého názoru v souladu s aktuálním cílem zákonodárců Evropské unie, ale také České republiky a případně dalších členských států Evropské unie. Materiální hledisko představuje reálnou možnost fyzické osoby danou právnickou osobu nebo jinou entitu kontrolovat, a to prostřednictvím nástrojů, kterými daná fyzická osoba (skutečný majitel v materiálním pojetí), disponuje. S pojmem skutečného majitele v materiálním smyslu pracuje také Ministerstvo spravedlnosti a Finanční analytický úřad.¹¹

⁷ DOES DE WILLEBOIS, Emile van der. The puppet masters: how the corrupt use legal structures to hide stolen assets and what to do about it. Washington, DC: World Bank, c2011. ISBN 978-0-8213-8894-5. Op. cit. sub 7. Str. 24., dostupné z: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/2363>.

⁸ Příručka k evidování skutečných majitelů vypracovaná Ministerstvem spravedlnosti ke dni 1. 6. 2021, dostupné z: <https://www.financnianalytickyrad.cz/files/prirucka-evidovani-skutecnych-majitelu-dokument-ministerstva-spravedlnosti.pdf>.

⁹ Srov. § 5 zákona č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů, v platném znění.

¹⁰ Verret, J. W. Terrorism Finance, Business Associations, and the „Incorporation Transparency Act“. Spojené státy americké: Louisiana Law Review, vydání 70, číslo 3, 2010. Str. 857–910, dostupné z: <https://digitalcommons.law.lsu.edu/lalrev/vol70/iss3/5>.

¹¹ Příručka k evidování skutečných majitelů vypracovaná Ministerstvem spravedlnosti ke dni 1. 6. 2021, dostupné z: <https://www.financnianalytickyrad.cz/files/prirucka-evidovani-skutecnych-majitelu-dokument-ministerstva-spravedlnosti.pdf>.

K materiální definici skutečného majitele se přiklání také zpráva Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, která byla vyhotovena již v roce 2001, neboť skutečné vlastnictví (*org. Beneficial ownership*) je možno v souladu s touto zprávou definovat jako „*konečné skutečné vlastnictví nebo podíl fyzické osoby*.“¹² Z výkladu takového chápání pojmu skutečného vlastnictví docházím k závěru, že právě i Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj pracuje s pojetím skutečného majitele ve smyslu materiálním.

Bez povšimnutí by nemělo zůstat ani rozdělení, které bylo platné až do nabytí účinnosti Novely zákona o evidenci skutečných majitelů. Zákon o evidenci skutečných majitelů ve svém původním znění rozlišoval dvě rovnocenné složky, které zakládaly pozici skutečného majitele. Jednalo se o uplatňování koncového vlivu¹³ a pozici koncového příjemce.¹⁴ Skutečným majitelem je člověk proto, že uplatňuje koncově rozhodující vliv (aktivní složka) nebo proto, že je koncovým příjemcem (pasivní složka).¹⁵ V aktuálním znění zákona o evidenci skutečných majitelů se aktivní i pasivní složka objevují toliko jako atributy, které indikují, že daná fyzická osoba je skutečným majitelem. Na základě výkladu je tedy nutno dojít k závěru, že tyto složky se nemusí pro naplnění pozice skutečného majitele zásadně kumulovat.

Z výše uvedeného jednoznačně vyplývá, že skutečným majitelem může vždy být pouze fyzická, nikoli právnická osoba. Fyzickou osobou se v souladu s příslušnými ustanovením zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění (dále jen „**občanský zákoník**“), rozumí člověk se všemi atributy, které člověku náleží. Mezi takové znaky se v souladu s ustanoveními občanského zákoníku¹⁶ řadí svéprávnost a právní osobnost. Bez povšimnutí nesmí zůstat, že zatímco právní osobnost má z povahy významu pojmu právní osobnost¹⁷ každý skutečný majitel, dosažení plné svéprávnosti není nezbytností pro to, aby se daná fyzická osoba stala skutečným majitelem a byla jako takový zaevidována. Takovou situaci upravuje zvláštním ustanovením také zákon o evidenci

¹² Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj. Behind the Corporate Veil: Using Corporate Entities for Illicit Purposes, dostupné z:

<https://www.oecd.org/daf/ca/behindthecorporateveilusingcorporateentitiesforillicitpurposes.htm>.

¹³ Srov. § 4 zákona č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů (v původním znění).

¹⁴ Srov. § 3 zákona č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů (v původním znění).

¹⁵ LEGS. Nový zákon o skutečných majitelích. Právní rozhledy, 2019, č. 15-16, s. II.

¹⁶ Srov. § 15 a § 23 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění.

¹⁷ Srov. § 15 a § 23 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění: Právní osobnost je způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti. Člověk má právní osobnost od narození do smrti.

skutečných majitelů, který explicitně stanovuje,¹⁸ že „navrhne-li to evidující osoba nebo osoba zapsaná v evidenci skutečných majitelů jako skutečný majitel, soud údaje nebo jejich část o skutečném majiteli, který není plně svéprávný, v případech hodných zvláštního zřetele v evidenci skutečných majitelů zneprístupní, není-li to v rozporu s veřejným zájmem.“¹⁹

2.1. Definice skutečného majitele a rozdíly definic

Definici pojmu skutečného majitele můžeme nalézt v několika předpisech, z nichž nejvýznamnějším, a pro entity evidující skutečného majitele závazným, je zákon o evidenci skutečných majitelů. Definice je v příslušném ustanovení zákona o evidenci skutečných majitelů formulována tak, že skutečným majitelem je „každá fyzická osoba, která v konečném důsledku vlastní nebo kontroluje právnickou osobu nebo právní uspořádání.“²⁰

Skutečným majitelem tedy bude taková fyzická osoba, která v konečném důsledku vlastní nebo kontroluje, a to přímo nebo nepřímo prostřednictvím jiné osoby nebo právního uspořádání, relevantní podíl. Taková fyzická osoba tedy:

- i. „má podíl v korporaci nebo podíl na hlasovacích právech větší než 25 %;
- ii. má právo na podíl na zisku, jiných vlastních zdrojích nebo likvidačním zůstatku větší než 25 %;
- iii. uplatňuje rozhodující vliv v korporaci nebo korporacích, které mají v dané korporaci samostatně nebo společně podíl větší než 25 %; nebo
- iv. uplatňuje rozhodující vliv v korporaci jinými prostředky.“²¹

Zákonodárce dle mého názoru správně v jediném ustanovení upravuje postavení skutečného majitele na základě podílu na hlasovacích právech a na základě podílu na zisku, jiných vlastních zdrojích nebo likvidačním zůstatku. V případě uvedení prostého slova „podíl“ bez dalšího určení by pravděpodobně docházelo k nejasnostem při zápisu skutečného majitele v případě takových společníků, kteří mají určitým způsobem modifikována hlasovací nebo jiná práva k jednotlivým podílům,²² nebo v případě akcionářů, kteří mohou vlastnit různé

¹⁸ Srov. § 32 zákona č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů, v platném znění.

¹⁹ Ustanovení § 32 odst. 1 zákona č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů, v platném znění.

²⁰ Srov. § 2 písm. c) zákona č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů, v platném znění.

²¹ Srov. § 4 odst. 1 zákona č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů, v platném znění.

²² Srov. § 135 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), v platném znění.

druhy akcií, s nimiž nemusí být spojena hlasovací práva nebo práva na podíl na zisku.²³

Rozhodující vliv v korporaci dle znění příslušných ustanovení po přijetí Novely zákona o evidenci skutečných majitelů uplatňuje „*ten, kdo na základě vlastního uvážení, bez ohledu na to, zda a na základě jaké právní skutečnosti, může přímo nebo nepřímo prostřednictvím jiné osoby nebo právního uspořádání dosáhnout toho, že rozhodování nejvyššího orgánu korporace odpovídá jeho vůli.*“²⁴ Takto uvedené znění zákona o evidenci skutečných majitelů nevyvolává žádné rozpory ve výkladu rozhodujícího vlivu, a tudíž je možno vycházet v případě určování rozhodujícího vlivu striktně ze zákona bez nutnosti vyčkáání na rozhodovací praxi soudů.²⁵

Relevantním zdrojem, který nám dává další definici pojmu skutečného majitele, je směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849 ze dne 20. května 2015, o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 648/2012, a o zrušení směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2005/60/ES a směrnice Komise 2006/70/ES (dále jen „**IV. AML směrnice**“), ve znění změnové směrnice č. 2018/843 (dále jen „**AML směrnice**“), která byla přijata i přes protesty některých členských států Evropské unie, a to po jejím vypracování v roce 2016.²⁶ Definice uvedená v čl. 3 odst. 6 AML směrnice je formulována tak, že skutečným majitelem je „*fyzická osoba nebo osoby, které v konečném důsledku vlastní nebo kontrolují klienta, nebo fyzická osoba nebo osoby, jejichž jménem se transakce nebo činnost provádí.*“²⁷

V případě výše uvedeného vymezení skutečného majitele dle AML směrnice můžeme sledovat, že tato definice, na rozdíl od té uvedené v zákoně o evidenci skutečných majitelů, je koncipována širěji a pracuje s pojmem „klient“ nebo „transakce“. Tato skutečnost je zcela adekvátní, neboť Evropská unie

²³ Srov. § 276 a násl. zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), v platném znění.

²⁴ Srov. § 4 odst. 2 zákona č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů, v platném znění.

²⁵ MIŠŮR, Peter. Novela zákona o evidenci skutečných majitelů nabyla účinnosti. Ius Focus, 17. 10. 2022.

²⁶ Rozpory probíhaly zejména ze strany Rakouska, Polska a Slovinska.

²⁷ čl. 3 odst. 6 směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849 ze dne 20. května 2015, o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 648/2012, a o zrušení směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2005/60/ES a směrnice Komise 2006/70/ES, ve znění změnové směrnice č. 2018/843.

vymezila pojem skutečného majitele v AML směrnici, která se nevěnuje výlučně evidování skutečných majitelů, ale obecně oblasti boje proti praní špinavých peněz a financování terorismu.

AML směrnice se dále odvolává na vymezení skutečného majitele ze strany Finančního akčního výboru (org. *Financial Action Task Force*). Finanční akční výbor je mezinárodní mezivládní organizací, kterou je možno považovat za původce standardů a doporučení v oblasti Anti Money Laundering and Counter Terrorist Financing, resp. boje proti praní špinavých peněz a financování terorismu (dále jen „AML“).²⁸ Finanční akční výbor definuje ve své příručce skutečného majitele tak, že „*skutečným vlastníkem se rozumí fyzická osoba (fyzické osoby), která v konečném důsledku vlastní nebo ovládá zákazníka a/nebo fyzickou osobu, jejímž jménem je transakce prováděna. Zahrnuje také osoby, které vykonávají konečnou faktickou kontrolu nad právnickou osobou nebo uspořádáním.*“²⁹ Jedná se dle mého názoru o nejlépe pojatou definici, neboť obsahuje odkaz jak na právnickou osobu nebo jiné uspořádání, tak i na transakce, které jsou podstatnou oblastí AML.

Praní špinavých peněz, resp. legalizace výnosů z trestné činnosti, je v rámci právního řádu České republiky definována zákonem č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, v platném znění (dále jen „AML zákon“), kde je pojem praní špinavých peněz mimo jiné definován. Legalizací výnosů z trestné činnosti se rozumí takové jednání, jehož účelem je zakrytí nezákonného původu jakékoliv ekonomické výhody vyplývající z trestné činnosti.³⁰ Cílem je navození domnělé představy, že finanční prostředky pochází z běžné podnikatelské činnosti.

Financování terorismu je taktéž definováno AML zákonem, kde AML zákon v tomto případě popisuje celkem tři oblasti, které jsou považovány za financování, resp. podporování terorismu. Mezi takto vymezené oblasti se řadí:

- i. shromažďování nebo poskytnutí peněžních prostředků nebo dalšího majetku s vědomím, že bude použit ke spáchání trestných činů teroru, teroristického útoku, účasti na teroristické skupině, podpory a propagace

²⁸ Dostupné z: <https://www.fatf-gafi.org/about/whoweare/#d.en.11232>.

²⁹ Pokyny TAFT: Transparentnost a skutečné vlastnictví, dostupné z: <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Guidance-transparency-beneficial-ownership.pdf>.

³⁰ Srov. § 3 odst. 1 zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, v platném znění.

terorismu, vyhrožování teroristickým činem nebo trestnému činu, která má umožnit nebo napomoci spáchání takových trestných činů (dále jen „**Teror**“);

- ii. jednání vedoucí k poskytnutí odměny nebo odškodnění pachatele trestného činu Teroru, nebo sbírání finančních prostředků na takovou odměnu nebo odškodnění; a
- iii. financování a/nebo šíření zbraní hromadného ničení dle mezinárodního práva.³¹

AML zákon se oproti dalším zákonům v rámci Evropské unie upravující obdobné instituty, resp. oproti ostatním zákonům, kterými byla implementována AML směrnice,³² omezuje v definici skutečného majitele pouze na:

- i. odkaz na zákon o evidenci skutečných majitelů; a
- ii. pravidlo, že se skutečným majitelem se rozumí také osoba, za kterou se obchod provádí.³³

Osoba, za kterou se obchod provádí, je skutečným majitelem určité transakce. Tato definice skutečného majitele se zaměřuje na osobu, která využívá služeb tzv. bílého koně, kterých je využíváno k provádění obchodu bez toho, aby byl skutečný iniciátor obchodu odhalen. *„Podle výkladové praxe FAÚ, shodující se s mezinárodní dobrou praxí, není nutné, aby povinná osoba do okamžiku, kdy nabude podezření, že klient je jen nastrčeným bílým koněm, prováděla aktivní kroky za účelem odhalování tohoto typu skutečného majitele.“*³⁴

AML zákon současně stanovuje povinnost k identifikaci, resp. kontrole klientů a pravidla pro takovou kontrolní činnost. Identifikace a kontrola osob dle stanovených pravidel úzce souvisí s evidováním skutečných majitelů, neboť povinné osoby³⁵ jsou k identifikaci a kontrole skutečného majitele vázány právě

³¹ Srov. § 3 odst. 2 zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, v platném znění.

³² Podrobněji k této problematice v kapitole 5. této diplomové práce.

³³ Srov. § 4 odst. 4 zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, v platném znění.

³⁴ HLAVINOVÁ, Markéta. Zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu: komentář. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2022. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-860-3., s. 37, marg. č. 20.

³⁵ Jedná se zejména o úvěrové a finanční instituce, provozovatele hazardních her, realitní zprostředkovatele, auditory, soudní exekutory, notáře, advokáty a další osoby. Kompletní výčet osob v ustanovení § 2 zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, v platném znění.

AML zákonem.³⁶ „Identifikace a kontrola jsou neoddělitelně spjaty do jednoho procesu, jde tedy o souhrn kontroly klienta, přičemž část této kontroly tvoří zajištění informací o jeho identitě. Někdy tímto krokem povinnosti povinné osoby ve vztahu k AML končí. Kontrola klienta v té široké podobě totiž není prováděna vždy a u všech sledovaných činností, ale až od určité zákonem sledované výše transakce nebo u určité formy obchodu.“³⁷

I přes to, že kontrola klienta není, oproti jeho identifikaci, obligatorním krokem povinných subjektů, mám za to, že právě kontrola je pro evidování skutečných majitelů podstatná, neboť v rámci kontroly je skutečný majitel zjišťován a není kontrolována pouhá identita osoby, se kterou povinný subjekt jedná (zpravidla za pomoci občanského průkazu nebo jiného průkazu totožnosti). Kontrola klienta zahrnuje zejména činnosti spočívající v:

- i. získání a vyhodnocení informací o účelu a zamýšlené povaze obchodu nebo obchodního vztahu a informací o povaze podnikání klienta;
- ii. zjištění totožnosti skutečného majitele a přijetí opatření k ověření jeho totožnosti z důvěryhodných zdrojů;
- iii. za předpokladu, že je klientem právnická osoba nebo svěřenský fond, zjištění vlastnické a řídicí struktury klienta, a zjištění, zda osoba v této struktuře není osobou, vůči níž Česká republika uplatňuje mezinárodní sankce podle zákona o provádění mezinárodních sankcí;³⁸
- iv. průběžné sledování obchodního vztahu včetně přezkoumávání obchodů prováděných v průběhu daného vztahu za účelem zjištění, zda obchody jsou v souladu s tím, co je povinné osobě známo o klientovi a jeho podnikatelském a rizikovém profilu;
- v. přezkoumávání zdrojů peněžních prostředků nebo jiného majetku, kterého se obchod nebo obchodní vztah týká; a
- vi. v rámci obchodního vztahu s politicky exponovanou osobou též přiměřená opatření ke zjištění původu jejího majetku.³⁹

³⁶ Srov. § 9 odst. 2 písm. b) zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, v platném znění.

³⁷ VRÁBLIKOVÁ, Petra. Kontrola klienta a náhradní způsoby identifikace a kontroly klienta podle AML zákona. Bulletin advokacie, 2021, č. 4, s. 9-14.

³⁸ Zákon č. 69/2006 Sb., o provádění mezinárodních sankcí, v platném znění.

³⁹ Srov. § 9 odst. 2 zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, v platném znění.

Výše uvedené je tedy možno shrnout tak, že skutečný majitel není majitelem v běžném, resp. obecném slova smyslu, nýbrž je za ono vlastnictví považován konečný důsledek ovládnutí právnické osoby nebo jiného majetkového uspořádání. Jelikož je právnická osoba pouhým konstruktem práva⁴⁰, není představitelné, aby právnická osoba byla skutečným majitelem jiné právnické osoby, neboť v souladu s výše uvedeným musí za každou právnickou osobou figurovat konkrétní fyzická osoba, případně skupina takových osob. Každá definice skutečného majitele tedy vždy musí hledat existenci takové konkrétní fyzické osoby (lidské bytosti)⁴¹ a za tímto účelem musí být činěny všechny kroky, které je možné po evidující osobě spravedlivě požadovat.

2.2. Definice skutečného majitele ve směrnicích Evropské unie

V rámci prvních dvou AML směrnic Evropské unie⁴² nebyl ze strany orgánů Evropské unie jakkoli upraven ani zmíněn pojem skutečného majitele. Tyto směrnice však ukládaly povinnosti řádně zjistit totožnost klienta, avšak bez podrobností ohledně postupu povinných osob, nakládání se zjištěnými informacemi nebo jejich archivace.

Zlomovou se stala třetí AML směrnice,⁴³ která si kladla za cíl náležitě definovat pojem „skutečného vlastníka“ nebo okruh osob, které by se za takového skutečného vlastníka, při naplnění předvídaných situací, považovali.⁴⁴ Skutečným vlastníkem se dle třetí AML směrnice rozuměla: *„fyzická osoba (osoby), která v konečném důsledku vlastní nebo ovládá klienta, nebo fyzická osoba, pro kterou se provádí transakce nebo vykonává činnost. Pojem skutečný vlastník zahrnuje alespoň:*

a) v případě společností:

- i. fyzickou osobu (osoby), která v konečném důsledku vlastní nebo ovládá právnickou osobu formou přímého nebo nepřímého vlastnictví nebo*

⁴⁰ Srov. DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. Občanské právo hmotné. Praha: Wolters Kluwer, 2013. ISBN 978-80-7478-326-5, s. 267-269.

⁴¹ DOES DE WILLEBOIS, Emile van der. The puppet masters: how the corrupt use legal structures to hide stolen assets and what to do about it. Washington, DC: World Bank, c2011. ISBN 978-0-8213-8894-5, s. 19.

⁴² Směrnice Rady ze dne 10. června 1991 o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz (91/308/EHS) a Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/97/ES ze dne 4. prosince 2001, kterou se mění směrnice Rady 91/308/EHS o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz.

⁴³ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES ze dne 26. října 2005 o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz a financování terorismu.

⁴⁴ Srov. bod 9 preambule Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES ze dne 26. října 2005 o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz a financování terorismu.

kontroly dostatečného podílu akcií dané právnické osoby nebo hlasovacích práv na ní [...]; pro splnění kritéria ovládnutí se považuje za dostatečný podíl 25 % plus jedna akcie,

ii. fyzickou osobu (osoby), která jiným způsobem vykonává kontrolu nad vedením právnické osoby;

b) v případě právních subjektů, jako například nadací, a právních uspořádání, jako například svěřenectví, které zajišťují správu finančních prostředků a jejich rozdělování:

i. pokud již byli určeni budoucí příjemci, fyzickou osobu (osoby), která je příjemcem nejméně 25 % majetku právního uspořádání nebo subjektu,

ii. pokud ještě nebyli určeni jednotlivci, kteří mají prospěch z právního uspořádání nebo subjektu, okruh osob, v jejichž hlavním zájmu bylo právní uspořádání nebo subjekt založeno nebo působí,

iii. fyzickou osobu (osoby), která kontroluje nejméně 25 % majetku právního uspořádání nebo subjektu.“⁴⁵

(dále jen „**Definice dle III. AML směrnice**“)

Po přijetí IV. AML směrnice došlo k zásadní změně definice skutečného majitele a její aktuální znění⁴⁶ dává podrobnější výklad pojmu skutečného majitele, neboť docházelo k interpretačním problémům. Nové znění definice se oproti Definice dle III. AML směrnice více zaměřilo na problémové úseky evidování skutečných majitelů, a to zejména v případě, kdy skutečný majitel není oficiálním vlastníkem podílu ve společnosti.⁴⁷ Další změny se týkaly například svěřenského fondu, kdy byla ze strany Evropské unie vypuštěna podmínka kontroly alespoň 25 % majetku pro skutečné majitele svěřenských fondů a aktuálně se jedná o osobu, která v končeném důsledku vykonává kontrolu nad

⁴⁵ Srov. čl. 3 odst. 6 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES ze dne 26. října 2005 o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz a financování terorismu.

⁴⁶ Rozdíl v definici skutečného majitele mezi IV. AML směrnici (Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849 ze dne 20. května 2015 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 648/2012 a o zrušení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES a směrnice Komise 2006/70/ES) a V. AML Směrnici (Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/843 ze dne 30. května 2018, kterou se mění směrnice (EU) 2015/849 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu a směrnice 2009/138/ES a 2013/36/EU) byl marginální a z toho důvodu se dále rozumí Definicí dle AML směrnice aktuální znění AML směrnice.

⁴⁷ Změna pojmu „ovládá podíl“ na pojem „kontroluje podíl“ značí, že postačuje toliko neformální rozhodování (možno také bez právního základu).

svěřenským fondem prostřednictvím přímého či nepřímého vlastnictví nebo jinými prostředky.

V souladu s AML směrnicí se aktuálně skutečným majitelem rozumí *„fyzická osoba nebo osoby, které v konečném důsledku vlastní nebo kontrolují klienta, nebo fyzická osoba nebo osoby, jejichž jménem se transakce nebo činnost provádí, což zahrnuje přinejmenším:*

a) v případě společností

- i. fyzickou osobu nebo osoby, které v konečném důsledku vlastní nebo kontrolují právnickou osobu prostřednictvím přímého nebo nepřímého vlastnictví dostatečného akciového či vlastnického podílu nebo hlasovacích práv v uvedené právnické osobě [...].*

Indikátorem přímého vlastnictví je akciový podíl 25 % plus jedna akcie či vlastnický podíl větší než 25 %, který v klientovi drží fyzická osoba. Indikátorem nepřímého vlastnictví je akciový podíl 25 % plus jedna akcie či vlastnický podíl větší než 25 %, který v klientovi drží společnost kontrolovaná jednou nebo více fyzickými osobami nebo několik společností kontrolovaných stejnou fyzickou osobou nebo fyzickými osobami [...];

- ii. fyzickou osobu nebo osoby ve vrcholném vedení, jestliže po vyčerpání všech možných prostředků a za podmínky, že neexistuje žádné důvodné podezření, není identifikována žádná osoba podle bodu i) nebo jestliže existuje pochybnost o tom, že identifikovaná osoba nebo osoby jsou skutečnými majiteli; povinné osoby vedou záznamy o krocích učiněných k identifikaci skutečného majitele podle bodu i) a tohoto bodu.*

b) v případě svěřenských fondů

- i. zakladatele;*
- ii. svěřenského správce nebo svěřenské správce;*
- iii. osobu nebo osoby vykonávající dohled nad správou svěřenského fondu, existují-li;*
- iv. obmyšlené, nebo pokud ještě nebyly určeny konkrétní fyzické osoby, které mají prospěch z právního uspořádání nebo právnické osoby, okruh osob, v jejichž hlavním zájmu je právní uspořádání nebo právnická osoba založena nebo provozována;*

- v. *jakoukoli jinou fyzickou osobu, která v konečném důsledku vykonává kontrolu nad svěřenským fondem prostřednictvím přímého či nepřímého vlastnictví nebo jinými prostředky;*
- c) *v případě právnických osob, jako jsou například nadace, a v případě právních uspořádání obdobných svěřenským fondům fyzickou osobu nebo osoby v rovnocenném nebo obdobném postavení, jaké mají osoby uvedené v písmeni b)*⁴⁸
- (dále jen „**Definice dle AML směrnice**“).

Definice dle AML směrnice je svým rozsahem obsáhlou definicí, která má za cíl pokrýt svým významem všechny situace, které Evropský parlament a Rada EU považují za relevantní v souvislosti s evidováním skutečných majitelů a jejich určování. Při porovnání Definice dle III. AML směrnice a Definice dle AML směrnice je nutné si všimnout změny v samotném základním pojmu, kdy původně se jednalo o „skutečného vlastníka“ a aktuálně o „skutečného majitele“, následně znění pojmu dle AML směrnice převzala také česká právní úprava (což je zcela logickým a legitimním krokem, neboť došlo k řádné implementaci AML směrnice).

Úvodní část Definice dle AML směrnice je věnována zcela obecnému pojetí skutečného majitele, na které pod písmenem a) navazuje určování skutečného majitele v případě právnických osob. Pod bodem i. se nám dostává určení způsobu, jak skutečného majitele poznáme, a to jak při pojetí formálním, tak při pojetí materiálním. V tomto bodě je také stanoven mezní procentuální podíl, který je nutné naplnit pro to, aby bylo možné danou fyzickou osobu považovat za skutečného majitele konkrétní právnické osoby. V případě písmena a) bodu ii. Definice dle AML směrnice se nám dostává určení, že skutečným majitelem může být také osoba ve vrcholném vedení společnosti. Taková situace se v právním řádu České republiky označuje pojmem náhradního skutečného majitele.⁴⁹

Písmeno b) Definice dle AML směrnice stanovuje, kdo je skutečným majitelem v případě svěřenských fondů. I přes to, že výčet je dle jazykového

⁴⁸ Srov. čl. 3 odst. 6 směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849 ze dne 20. května 2015, o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 648/2012, a o zrušení směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2005/60/ES a směrnice Komise 2006/70/ES, ve znění změnové směrnice č. 2018/843.

⁴⁹ Srov. § 5 zákona č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů, v platném znění.

výkladu taxativní (v textu není uvedeno, že se jedná „zejména“, „například“ nebo „podobně“ o takové osoby, kdy uvození textu těmito slovy implikuje právě demonstrativní výčet), v bodě v. je uvedeno, že se může jednat také o „*jakoukoli jinou fyzickou osobu...*“. Taková textace definice nám opětovně indikuje, že určování skutečného majitele je třeba pojmout v režimu materiálním.

V poslední části Definice dle AML směrnice, tedy pod písmenem c), se definice věnuje nadacím a dalším právním uspořádáním, které jsou obdobně svěřenským fondům. Zde je odkazováno s vymezením skutečného majitele na písmeno b) Definice dle AML směrnice, opět se nám tedy dostává odkazu na materiální pojetí určení skutečného majitele těchto struktur.

2.3. Obecné důvody k evidování skutečných majitelů

V rámci této podkapitoly analyzují důvody, pro které bylo vhodné a žádoucí zavedení evidence skutečných majitelů jakožto centralizovaného rejstříku, do nějž jsou zápisy povinné. Za nejčastěji skloňované důvody, pro které byla evidence skutečných majitelů zavedena, resp. pro které je všeobecný zájem na znalosti vlastnických struktur, jejich transparentnosti a skutečných majitelů, je nutno považovat:

- i. AML (odkrytí finančních toků);
- ii. ochrana investorů (posouzení rizik investice);
- iii. daňová spravedlnost (skrývání skutečných majitelů může vést k minimalizaci nebo úplnému vyhnutí se daňové povinnosti); nebo
- iv. transparentnost v obchodních vztazích (obchodní partneři se budou moci při znalosti vlastnické struktury lépe rozhodnout, zda mají zájem ten který obchod uzavřít).

Důvodem pro evidování skutečných majitelů je tedy *„zejména snaha o zajištění transparentnosti při tocích finančních prostředků a přesunu majetku konkrétních fyzických osob, předcházení zneužívání právnických osob a jiných právních uspořádání (např. podílové či penzijní fondy, zahraniční investiční fondy) pro legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu či prověření případného střetu zájmů ve sféře zadávání veřejných zakázek.“*⁵⁰

⁵⁰ Mgr. Marek Doleček, Evidence skutečných majitelů, dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/evidence-skutecnych-majitelu-ppbi/>.

Transparentnost v obchodních vztazích, jakožto důvod vzniku evidence skutečných majitelů, je možno považovat spíše než za důvod vzniku za jeho pozitivní následek. Jako možné pozitivum vidí tento atribut také poradenské společnosti, které svým klientům doporučují studovat vlastnickou strukturu a skutečné majitele jednotlivých obchodních partnerů, a to zejména při hodnotnějších obchodních transakcích.⁵¹

2.4. Transparentnost vlastnické struktury

„Důraz na transparentnost právních struktur (s vlastní právní osobností nebo bez ní) se na první pohled může jevit jako efektivní nástroj proti jejich zneužívání k nekalým účelům.“⁵² Zavádění evidenci, do kterých jsou skuteční majitelé zapisováni, ať již veřejných či neveřejných (interních), a to jak pro obchodní korporace, tak fundace nebo trusty (a jím obdobné uspořádání), se v posledním desetiletí stává standardem v celosvětovém měřítku.⁵³

S ohledem na výše uvedené není možné považovat oblast AML za jedinou oblast, která má zájem na rozkrytí vlastnických struktur a určení skutečných majitelů. Další, zcela zásadní obor, který má zájem na transparentnosti vlastnických struktur všech entit, je bezesporu kriminalistika, a to zejména v oblasti korupce nebo daňových úniků, případně kriminalistika týkající se oblasti příjmu dotací nebo problematiky obchodování na kapitálových trzích,⁵⁴ dále se jedná o oblast porušování zásad při zadávání veřejných zakázek⁵⁵ nebo přihlášení pohledávky do insolvenčního řízení za situace, kdy věřitel nemá informace o svém skutečném majiteli.⁵⁶

⁵¹ „Pro každou firmu je důležité vědět, s kým skutečně podniká. Pokud totiž nevíte, kdo je na druhé straně vašeho byznysu, ohrožujete vlastní firmu z finančního, ale i reputačního hlediska“ dostupné z: <https://www.kurzy.cz/zpravy/610641-evidence-skutecnych-majitelu-jaky-je-skutecny-prinos/>.

⁵² RONOVSÁ, Kateřina. Evidence skutečných majitelů „v mlze“. Bulletin advokacie, 2018, č. 4, s. 30-34.

⁵³ Filippo Nosedà, CRS and beneficial ownership registers—what serious newspapers and tabloids have in common: The improbable story of a private client lawyer turned human rights activist, *Trusts & Trustees*, Volume 23, Issue 6, July 2017, Pages 601–609, dostupné z: <https://doi.org/10.1093/tandt/ttx080>.

⁵⁴ Does de Willebois, Emile van der, Halter, Emily M., Harrison, Robert A., Park, Ji Won, Sharman, J.C. *The Puppet Masters. How the Corrupt Use Legal Structures to Hide Stolen Assets and What to Do About It*. Washington DC: The World Bank, The International Bank for Reconstruction and Development, 2011, str. 267, dostupné z: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/2363>.

⁵⁵ Srov. např. skrývání střetu zájmů dle ustanovení § 44 zákona č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek, v platném znění.

⁵⁶ Srov. např. ustanovení § 177 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).

Transparentnost vlastnických struktur je klíčovou pro zjišťování podezřelých osob v případě objasňování podezření, a to zejména na:⁵⁷

- i. porušování povinnosti rozkrývat vlastnické struktury a odhalovat skutečné majitele vyžadované právními předpisy v oblastech poskytování dotací z fondů Evropské unie, veřejných zakázek a praní peněz,⁵⁸
- ii. porušování mezinárodních sankcí a protiteroristických opatření,⁵⁹ kdy se mezinárodní sankcí rozumí „*příkaz, zákaz nebo omezení stanovené za účelem udržení nebo obnovení mezinárodního míru a bezpečnosti, ochrany základních lidských práv a boje proti terorismu*“.⁶⁰ Uplatňování mezinárodních sankcí se do právního řádu České republiky implementovalo na základě předpisů Evropské unie,⁶¹ stejně tak jako v případě evidování skutečných majitelů;

⁵⁷ Příručka pro rozkrývání vlastnických struktur a skutečných majitelů, dostupné z: <https://www.transparency.cz/wp-content/uploads/P%C5%99%C3%ADru%C4%8Dka-pro-rozkr%C3%BDv%C3%A1n%C3%AD-vlastnick%C3%BDch-struktur-a-skute%C4%8Dn%C3%BDch-majitel%C5%AF-%C4%8CJ.pdf>.

⁵⁸ Srov. např. směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849 ze dne 20. května 2015, o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 648/2012, a o zrušení směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2005/60/ES a směrnice Komise 2006/70/ES, ve znění změnové směrnice č. 2018/843, nebo zákon č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů, nebo zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu.

⁵⁹ Dle zákona č. 69/2006 Sb., o provádění mezinárodních sankcí, v platném znění.

⁶⁰ Srov. § 2 zákona č. 69/2006 Sb., o provádění mezinárodních sankcí.

⁶¹ Například nařízení Rady (ES) č. 2580/2001 ze dne 27. prosince 2001 o zvláštních omezujících opatřeních namířených proti některým osobám a subjektům s cílem bojovat proti terorismu, v platném znění, nařízení Rady (EHS) č. 3541/92 ze dne 7. prosince 1992, kterým se zakazuje uspokojení nároků Iráku, pokud jde o smlouvy a obchodní operace, jejichž plnění bylo dotčeno rezolucí Rady bezpečnosti Organizace spojených národů 661(1990) a rezolucemi s ní souvisejícími, nařízení Rady (EHS) č. 3275/93 ze dne 29. listopadu 1993, kterým se zakazuje plnění pohledávek týkajících se smluv a transakcí, jejichž provedení by bylo dotčeno rezolucí Rady bezpečnosti OSN 883(1993) a rezolucemi s ní souvisejícími, rozhodnutí Rady č. 94/366/SZBP ze dne 13. června 1994 o společném postoji vymezeném Radou na základě článku J.2 Smlouvy o Evropské unii, kterým se zakazuje uspokojování pohledávek uvedených v odstavci 9 rezoluce Rady bezpečnosti Organizace spojených národů č. 757(1992), nařízení Rady (ES) č. 1733/94 ze dne 11. července 1994 o zákazu uspokojení nároků týkajících se smluv a transakcí, jejichž vykonání bylo ovlivněno rezolucí Rady bezpečnosti Organizace spojených národů 757(1992) a souvisejícími rezolucemi, nařízení Rady (ES) č. 2488/2000 ze dne 10. listopadu 2000, kterým se zachovává zmrazení prostředků se vztahem ke Slobodanu Miloševićovi a osob s ním spojených, nařízení Rady (ES) č. 881/2002 ze dne 27. května 2002, kterým se zavádí zvláštní omezující opatření namířená proti určitým osobám a subjektům spojeným s Usámou bin Ládinem, sítí Al-Kajda a Talibánem, nařízení Rady (ES) č. 147/2003 ze dne 27. ledna 2003 o některých omezujících opatřeních vůči Somálsku, nařízení Rady (ES) č. 1210/2003 ze dne 7. července 2003 o určitých zvláštních omezeních hospodářských a finančních vztahů s Irákem a o zrušení nařízení (ES) č. 2465/96, nařízení Rady (ES) č. 1727/2003 ze dne 29. září 2003 o některých omezujících opatřeních vůči Konžské demokratické republice, nařízení Rady (ES) č. 131/2004 ze dne 26. ledna 2004 o některých restriktivních opatřeních vůči Súdánu, nařízení Rady (ES) č. 234/2004 ze dne 10. února 2004 o omezujících opatřeních vůči Libérii, nařízení Rady (ES) č. 314/2004 ze dne 19. února 2004 o některých omezujících opatřeních vůči Zimbabwe, nařízení Rady (ES) č. 798/2004 ze dne 26. dubna 2004, kterým se obnovují restriktivní opatření proti Barmě/Myanmaru a zrušuje

- iii. ekonomickou kriminalitu či správní delikty, zahrnující zejména korupční trestné činy a problematiku střetu zájmů;⁶²
- iv. identifikaci tržního podílu v rámci soutěžního práva jako součást procesu určení tržního podílu soutěžitele či soutěžitelů, kdy se tržním podílem rozumí nejvýznamnější indikátor tržní síly. Podle výše tržního podílu jsou nastaveny tzv. bezpečné přístavy pro některé typy spolupráce mezi soutěžiteli na relevantním trhu;⁶³
- v. účast v praktikách vyhýbání se korporátním daním (daním z příjmu právnických osob);⁶⁴ a
- vi. obcházení limitů financování politických stran a politických hnutí, tzn. pro ověření, zda právnické osoby, jež sponzorují politické strany, nejsou podřízeny jednotnému řízení.⁶⁵

Transparentnost vlastnických struktur je vůči veřejnosti zajištěna zejména prostřednictvím uveřejňování informací ve veřejné části evidence skutečných majitelů na volně přístupných internetových stránkách. Veřejná část evidence skutečných majitelů obsahuje základní informace o osobě skutečného majitele a údaje o rozsahu vlivu na evidovanou společnost, resp. o velikosti podílu na hlasovacích právech nebo rozdělovaných prostředcích, případně údaj o tom, že se jedná o náhradního skutečného majitele dle ustanovení § 5 zákona o evidenci skutečných majitelů.⁶⁶

Osoby, které mají zájem na získání informací z neveřejné části evidence skutečných majitelů mají povinnost⁶⁷ požádat příslušný soud nebo Ministerstvo spravedlnosti o souhlas s nahlédnutím do takové části evidence.⁶⁸ Povinnost uveřejňovat některé informace v evidenci skutečných majitelů plyne také z AML směrnice, na což mimo jiné odkazuje důvodová zpráva k zákonu o evidenci skutečných majitelů.⁶⁹ Se zanesením povinnosti uveřejňovat některé údaje do

nařízení (ES) č. 1081/2000, nařízení Rady (ES) č. 872/2004 ze dne 29. dubna 2004 o dalších omezujících opatřeních vůči Libérii.

⁶² Zejména Hlava VI. zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

⁶³ Například pokyny k vertikálním a horizontálním dohodám „Guidelines for the assessment of vertical restraints“ a „Guidelines on the applicability of Article 101 of the Treaty on the Functioning of the European Union to horizontal co-operation agreements“ vydané Evropskou komisí.

⁶⁴ Např. ustanovení § 2, § 8 a § 17 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů.

⁶⁵ Např. ustanovení § 17 a násl. zákona č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a hnutích.

⁶⁶ Srov. § 14 zákona č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů, v platném znění.

⁶⁷ Srov. § 16 zákona č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů, v platném znění.

⁶⁸ Srov. § 16 a § 17 zákona č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů, v platném znění.

⁶⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů, str. 1.

evidence skutečných majitelů (nebo obdobných registrů), se můžeme setkat také u dalších států Evropské unie.⁷⁰

Příslušný soud umožní získat z evidence skutečných majitelů úplný výpis platných údajů a údajů, které byly vymazány bez náhrady nebo s nahrazením novými údaji, a to osobě zapsané v evidenci skutečných majitelů na pozici skutečného majitele, osobě, která podala návrh na zahájení řízení o zápis nebo evidující osobě.⁷¹

Ministerstvo spravedlnosti umožní způsobem umožňujícím dálkový přístup získat z evidence skutečných majitelů úplný výpis platných údajů a údajů, které byly vymazány bez náhrady nebo s nahrazením novými údaji, a to velké množině státních orgánů, o kterých tak stanoví zákon.⁷²

⁷⁰ Srov. ustanovení § 10 odst. 3 Výnosu Spolkového ministerstva financí ze dne 26. 4. 2018 o určování, ověřování a hlášení skutečných majitelů podle spolkového zákona o rejstříku skutečných majitelů, Feststellung, Überprüfung und Meldung von wirtschaftlichen Eigentümern gemäß dem Wirtschaftliche Eigentümer Registergesetz (WiEReG), BGBl. I Nr. 136/2017 (WiEReG BMF- Erlass), BMF-460000/0007-III/6/2018, BMF-AV Nr. 60/2018.

⁷¹ Srov. § 16 odst. 1 zákona č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů, v platném znění.

⁷² Srov. § 16 odst. 1 zákona č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů, v platném znění.

3. Právní úprava evidence skutečných majitelů

3.1. Prameny práva evidence skutečných majitelů

Vzhledem k tomu, že evidování skutečných majitelů má napomoci mimo jiné k naplnění AML zákona, tj. zejména zamezení Teroru a jeho financování, tak se v historickém exkurzu ohledně právní úpravy zaměříme již na původní znění AML směrnice, resp. AML zákona. Na základě řádné implementace směrnice Evropské unie do právního řádu České republiky vznikly podmínky pro zjišťování skutečných majitelů, resp. vzniku zákona o evidenci skutečných majitelů. O skutečnosti, že AML zákon i zákon o evidenci skutečných majitelů vznikl na základě implementace příslušných předpisů Evropské unie, svědčí také úvodní ustanovení těchto zákonů.⁷³

Obecně se mezi prameny práva v oblasti evidence skutečných majitelů řadí právní akty Evropské unie a právní akty České republiky, kdy se jedná výlučně o zákony, resp. zákon o evidenci skutečných majitelů a AML zákon. Obecně se mezi zásadní právní akty Evropské unie řadí:⁷⁴

- i. nařízení, která jsou právním aktem Evropské unie, mají obecnou povahu (působnost) a „*uplatňují se automaticky a jednotně ve všech zemích Unie, a to okamžitě po jejich vstupu v platnost, aniž by se musely provádět do vnitrostátního práva,*“⁷⁵ a
- ii. směrnice, jakožto právní akty Evropské unie, jsou závazné pro členské státy co do výsledku, kterého má být dosaženo (forma a prostředky pro její dosažení je ponecháno na rozhodnutí orgánů příslušného členského státu Evropské unie). Směrnice je specifický nástroj harmonizace právních předpisů členských států, a to především v oblastech, kde má Evropská unie pouze nevýlučné pravomoci.⁷⁶

Mezi další právní akty Evropské unie se řadí zejména rozhodnutí, která jsou závazná pro všechny, kterým byla určena, dále doporučení, prostřednictvím kterých mohou dávat orgány EU najevo svůj názor a navrhopvat určité kroky. Doporučení však nejsou právně závazným aktem. Konečně vydávají orgány

⁷³ Srov. § 1 zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, v platném znění a § 1 zákona č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů, v platném znění.

⁷⁴ Srov. čl. 288 Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie.

⁷⁵ Dostupné z: https://commission.europa.eu/law/law-making-process/types-eu-law_cs.

⁷⁶ SVOBODA, Pavel. Úvod do evropského práva. 4. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-334-9, S. 103.

Evropské unie stanoviska, která vydává Komise, Rada EU, Evropský parlament, Výbor regionů a Evropský hospodářský a sociální výbor. Stanoviskem se orgány Evropské unie nezávazně vyjadřují k určitým otázkám.⁷⁷

3.2. Prameny práva na úrovni Evropské unie

Nad rámec výše uvedených pramenů, tedy nařízení, směrnic, rozhodnutí, doporučení a stanovisek, je nutno zaměřit se také na rozhodnutí Soudního dvora EU, která mohou být pro problematiku evidence skutečných majitelů důležitá co do změn nebo výkladu jednotlivých ustanovení právních předpisů.

3.2.1. Historie a současnost právní úpravy na úrovni Evropské unie

Historie právní úpravy skutečných majitelů sahá také do mezinárodního práva, kde svou činnost vyvíjí zejména Finanční akční výbor (dále jen „**FATF**“), a dále je zásadní činnost orgánů Evropské unie, a to zejména v oblasti AML. FATF je nezávislý mezivládní orgán, který vyvíjí a podporuje politiky na ochranu globálního finančního systému před praním špinavých peněz, financováním terorismu a financováním šíření zbraní hromadného ničení. Doporučení FATF jsou uznávána jako celosvětový standard pro boj proti AML a financování terorismu.⁷⁸

Historický vývoj AML směrnic v Evropské unii se skládá z několika klíčových milníků, resp. vydání směrnic EU vztahujících se k AML, jejichž základní přehled níže předkládám.

- i. Směrnice EU 91/308/EHS ze dne 10. 6. 1991 - tato směrnice byla prvním právním předpisem Evropské unie, který se zabýval prevencí proti praní peněz a financování terorismu. Hlavním cílem této směrnice bylo zlepšit mezinárodní spolupráci v oblasti AML a byly stanoveny minimální požadavky na pravidla a postupy, které musely členské státy Evropské unie uplatňovat a vyžadovat v oblasti AML.

⁷⁷ TOMÁŠEK, Michal, Vladimír TÝČ a Jiří MALENOVSKÝ. Právo Evropské unie. Praha: Leges, 2013. Student (Leges). ISBN 978-80-87576-53-3.

⁷⁸ Originální znění: „*The Financial Action Task Force (FATF) is an independent intergovernmental body that develops and promotes policies to protect the global financial system against money laundering, terrorist financing and the financing of proliferation of weapons of mass destruction. The FATF Recommendations are recognised as the global anti-money laundering (AML) and counter-terrorist financing (CFT) standard.*“ In: FATF. Guidance on Transparency and Beneficial Ownership [online]. Paris: FATF, 2014, dostupné z: <https://www.fatfgafi.org/media/fatf/documents/reports/Guidance-transparency-beneficial-ownership.pdf>.

- ii. Směrnice EU 2001/97/ES ze dne 4. 12. 2001 - tato směrnice rozšířila působnost předchozí směrnice a rozšířila seznam povinných subjektů, na které se vztahovala povinnost dodržovat AML pravidla. Směrnicí byla také rozšířena definice AML, a to v souladu s nově uveřejněnými doporučeními ze strany TAFT. Zajímavostí je, že směrnice reflektovala povinnost mlčenlivosti advokátů a notářů, načež Evropská unie vyzvala, aby byly vytvořeny v rámci profesních komor speciální orgány pro přijetí oznámení o problematice AML u jednotlivých klientů.⁷⁹
- iii. Směrnice EU 2005/60/ES ze dne 26. 10. 2005 - tato směrnice posílila povinnosti subjektů dodržovat AML pravidla a zavádí požadavek na identifikaci klienta v předem definovaných situacích.⁸⁰ Další oblasti, kterým se směrnice věnovala, byla spolupráce mezi úřady a finančními institucemi nebo povinnost hlásit podezřelé transakce.
- iv. Směrnice EU 2015/849 ze dne 20. 5. 2015 - tato směrnice představuje zásadní změnu v oblasti AML, neboť posiluje (rozšiřuje) povinnosti finančních institucí při lustraci svých klientů a stanovuje podrobnější povinnosti v oblasti spolupráce mezi členskými státy Evropské unie. Právě IV. AML směrnice zavedla povinnost zřízení centrálního registru skutečných majitelů a s tím souvisejících předpokladů pro větší transparentnost a veřejný přístup k informacím o skutečném vlastnictví korporací a trustů (svěřenských fondů).
- v. Směrnice EU 2018/843 ze dne 30. 5. 2018 - tato směrnice představuje aktuálně účinné znění směrnice Evropské unie v oblasti AML a dále rozšiřuje a zdokonaluje povinnosti pro identifikaci klienta a dodržování AML pravidel. AML směrnice přinesla také definici virtuálních měn, které v posledních letech prostupují společností a stávají se novodobou

⁷⁹ Srov. bod 20 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/97/ES ze dne 4. prosince 2001 – org. Znění: „*In the case of notaries and independent legal professionals, Member States should be allowed, in order to take proper account of these professionals' duty of discretion owed to their clients, to nominate the bar association or other self-regulatory bodies for independent professionals as the body to which reports on possible money laundering cases may be addressed by these professionals. The rules governing the treatment of such reports and their possible onward transmission to the "authorities responsible for combating money laundering" and in general the appropriate forms of cooperation between the bar associations or professional bodies and these authorities should be determined by the Member States*“.

⁸⁰ Srov. čl. 7 Směrnice EU 2005/60/ES ze dne 26. 10. 2005 – identifikace klienta má probíhat při navázání obchodního vztahu, provádění příležitostných transakcí ve výši 15 000 EUR a více, existenci podezření na praní peněz nebo financování terorismu a existenci pochybností o pravdivosti nebo přiměřenosti již dříve získaných identifikačních údajů o klientovi.

problematikou mnohých oborů (mimo právo se můžeme zaměřit zejména na účetní nebo daňovou oblast).

AML směrnice současně zakládá, resp. zakládala povinnost zpřístupnit některé informace o skutečných majitelích veřejnosti, a to až do přijetí níže uvedeného rozhodnutí Soudního dvora EU.

Soudní dvůr EU ve velkém senátu rozhodl ve spojených věcech C 37/20 a C 601/20 svým rozhodnutím ze dne 22. 11. 2022 (dále jen „**Rozhodnutí SDEU**“),⁸¹ že ustanovení AML směrnice, kterým byla členskými státy Evropské unie uložena povinnost zpřístupnit některé údaje o skutečných majitelích veřejnosti, je neplatné. Nutno podotknout, že v souladu se smyslem směrnice, jakožto druhu právního aktu Evropské unie, bylo Rozhodnutím SDEU zrušeno pouze ustanovení AML směrnice, nikoliv navazujících národních úprav jednotlivých členských států Evropské unie. AML směrnice tedy aktuálně v návaznosti na Rozhodnutí SDEU o zpřístupnění jakýchkoliv údajů v evidenci skutečných majitelů mlčí.

Rozhodnutí SDEU způsobilo v některých členských státech Evropské unie úplné zamezení přístupu do evidence skutečných majitelů (např. Lucemburské velkovévodství⁸²), některé členské státy zamezily přístupu do evidence skutečných majitelů široké veřejnosti (např. Irsko⁸³).

Zákonodárci v České republice na Rozhodnutí SDEU doposud žádným způsobem nezareagovali a evidence skutečných majitelů je nadále přístupná široké veřejnosti. Rozhodnutí SDEU však dle mého názoru poskytuje českým skutečným majitelům široké pole pro argumentaci, pokud budou požadovat zamezení přístupu k jejich údajům v evidenci skutečných majitelů. Je však třeba zdůraznit, že zamezení volného přístupu k informacím v evidenci skutečných majitelů bude možné pouze na základě soudního rozhodnutí (a to nikoliv v rejstříkovém, ale sporném soudním řízení).

⁸¹ Řízení o předběžné otázce – Předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu – Směrnice (EU) 2018/843, kterou se mění směrnice (EU) 2015/849 – Změna čl. 30 odst. 5 prvního pododstavce písm. c) poslední uvedené směrnice – Přístup jakékoli osoby z široké veřejnosti k informacím o skutečných majitelích – Platnost – Články 7 a 8 Listiny základních práv Evropské unie – Respektování soukromého a rodinného života – Ochrana osobních údajů; Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX%3A32005L0060>.

⁸² Dostupné z: <https://www.ft.com/content/e4b31a4e-a79d-40f7-8a19-c1e451a95c4b>.

⁸³ Dostupné z: <https://rbo.gov.ie/>.

Po podrobném prostudování Rozhodnutí SDEU se ztotožňuji se závěrem Mgr. Františka Nonnemanna,⁸⁴ že Soudní dvůr EU nezpochybnil evidování skutečných majitelů jako celek, ale pouze porovnal význam dvou práv, a to zájmu na prevenci proti financování trestné činnosti a financování terorismu (na straně jedné) a práva na ochranu soukromí a ochranu osobních údajů (na straně druhé).

Dle mého názoru bude Evropská unie opětovně usilovat o zveřejnění alespoň části informací o skutečných majitelích ve veřejných registrech, a to už z důvodu naplnění účelu transparentnosti v obchodních vztazích. Jedná se zásadně o soukromoprávní vztahy a v případě úplného zamezení přístupu k informacím o skutečných majitelích široké veřejnosti nebude tento účel zjišťování a evidování skutečných majitelů naplněn.

Aktuálně je v procesu schvalování již VI. AML směrnice,⁸⁵ která by měla společně s dalšími směnicemi nabídnout ucelený rámec pro úpravu AML, evidence skutečných majitelů nebo kryptoaktiv (kryptoměn).⁸⁶ Mám za to, že proces schvalování bude aktuálně pozdržen zejména z důvodu Rozhodnutí SDEU, které zrušilo část ustanovení AML směrnice a je nutné takto zrušené ustanovení adekvátně nahradit a jeho nové znění odůvodnit.

3.3. Prameny práva v České republice

Skutečný majitel, jakožto nový právní institut v rámci českého právního řádu, byl zaveden zákonem č. 368/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony (dále jen „**Novela AML zákona**“). Pojem skutečný majitel byl tedy implementován do ustanovení § 4 odst. 4 a násl. AML zákona a Novelou AML zákona současně došlo k implementaci IV. AML směrnice do právního řádu České republiky.

⁸⁴ Dostupné z: https://www.epravo.cz/top/clanky/konec-evidence-skutecnych-majitelu-115685.html#_ftn10.

⁸⁵ Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady EU o mechanismech, které mají členské státy zavést za účelem předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu, a o zrušení směrnice (EU) 2015/849.

⁸⁶ Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady EU o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu; návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zřizuje Orgán pro boj proti praní peněz a financování terorismu a mění nařízení (EU) č. 1093/2010, (EU) č. 1094/2010 a (EU) č. 1095/2010; návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady EU o informacích doprovázejících převody peněžních prostředků a některých kryptoaktiv.

Nad rámec výše uvedeného byla Novelou AML zákona provedena novela zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů (dále jen „**zákon o veřejných rejstřících**“), do kterého byla vtělena část čtvrtá – evidence údajů o skutečných majitelích. Zákon o veřejných rejstřících obsahoval v podstatě dvě části týkající se skutečných majitelů, kdy za první část je možno považovat samotné vedení údajů o skutečných majitelích a druhou částí byla stanovena pravidla pro nakládání s informacemi o skutečných majitelích. Podstatné je, že evidence byla neveřejná (jednalo se o informační systém veřejné správy).⁸⁷

Výpis údajů z evidence skutečných majitelů mohl být poskytnut tomu, kdo prokázal zájem v souvislosti s předcházením trestným činům podílnictví, podílnictví z nedbalosti, legalizace výnosů z trestné činnosti, legalizace výnosů z trestné činnosti z nedbalosti a jejich zdrojovým trestným činům a trestného činu teroristického útoku. Takový výpis byl poskytnut v rozsahu údajů o jméně, státu bydliště, roce a měsíci narození skutečného majitele a údajů o důvodu, který zakládal pozici skutečného majitele.

Znění ustanovení § 29b AML zákona po přijetí Novely AML zákona stanovovalo povinnost k uchovávání údajů o skutečném majiteli. Tuto povinnost je možno dělit do dvou základních rovin:

- i. povinnost právnické osoby, svěřenského správce nebo osoby v obdobném postavení zaznamenávat aktuální údaje o totožnosti svého skutečného majitele. V takovém záznamu o skutečném majiteli muselo být uvedeno zejména postavení skutečného majitele nebo jiné odůvodnění, proč je konkrétní osoba považována za skutečného majitele. Zákon však i přes rozsáhlou povinnost evidovat údaje o skutečném majiteli nepředepisuje přesnou formu či způsob toho, za pomoci kterých dokumentů má být doloženo a odůvodněno, proč je konkrétní fyzická osoba považována za skutečného majitele.⁸⁸ Z toho důvodu je možno dojít k závěru, že se mohlo jednat o jakékoliv dokumenty, které prokazují skutečnosti o osobě

⁸⁷ Srov. § 118b, odst. 2 a § 118c zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů, v platném znění.

⁸⁸ TVRDÝ, Jiří, VAVRUŠKOVÁ, Adriana. § 29b [Uchovávání údajů o skutečném majiteli]. In: TVRDÝ, Jiří, VAVRUŠKOVÁ, Adriana. Zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, S. 157, marg. č. 2.

skutečného majitele a o jeho postavení v rámci společnosti (vlastnické struktury).

AML zákon současně stanovoval povinnost právnické osobě, resp. jejímu statutárnímu orgánu, svěřenskému správci nebo osobě v obdobném postavení, uchovávat dokumenty prokazující, že daná fyzická osoba byla skutečným majitelem po dobu, kdy skutečným majitelem byla a nejméně 10 let po zániku pozice skutečného majitele. Tato lhůta byla stanovena přímo ustanovením AML zákona.⁸⁹ Nevyřešenou otázkou však zůstávalo, zda a případně kdo má povinnost uchovávat informace o skutečném majiteli po zániku právnické osoby nebo jiného právního uspořádání.

Aktuálně převzal ustanovení o povinnost zachovávat výše uvedené dokumenty (informace) zákon o evidenci skutečných majitelů;⁹⁰ a

- ii. druhou rovinou a skupinou povinností pro právnické osoby, resp. jejich statutární orgány, svěřenské správce a osoby v obdobném postavení, bylo zaevidování údajů o skutečném majiteli do příslušné evidence, a to v souladu se zákonem o veřejných rejstřících. Bez povšimnutí nemůže zůstat ani fakt, že *„mimo režim veřejných rejstříků existuje v ČR ještě 5 dalších rejstříků: rejstřík veřejných výzkumných institucí, rejstřík školských právnických osob, rejstřík registrovaných církví a náboženských společností a dalších právnických osob, rejstřík honebních společenstev a rejstřík politických stran a politických hnutí. Na všechny právnické osoby zapsané i do těchto rejstříků se vztahuje povinnost znát svého skutečného majitele, nicméně není stanovena povinnost zapisovat údaje o skutečném majiteli do těchto speciálních rejstříků.“*⁹¹

V rámci velkého množství povinností při evidování skutečných majitelů byly uvedeny subjekty, které mohou požadovat předložení podkladů a informací o tom, kdo je nebo byl skutečným majitelem evidující osoby. Textace ustanovení byla *„poněkud matoucí, co se týče povinnosti sdělovat tyto údaje povinné osobě. Ačkoliv to není v textu zákona výslovně uvedeno,*

⁸⁹ Srov. § 29b zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve platném.

⁹⁰ Srov. § 8 odst. 3 zákona č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů, v platném znění.

⁹¹ TVRDÝ, Jiří, VAVRUŠKOVÁ, Adriana. § 29b [Uchovávání údajů o skutečném majiteli]. In: TVRDÝ, Jiří, VAVRUŠKOVÁ, Adriana. Zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, S. 158, marg. č. 7.

*je zřejmé, že povinná osoba může tyto informace vyžadovat pouze v případě, že má dojít k navázání obchodního vztahu či k uskutečňování obchodů, případně že k nim dojde a je nutné průběžně ověřovat informace a dokumenty, které jí byly předloženy v rámci identifikace/kontroly.*⁹²

Po přijetí AML směrnice byl ze strany Vlády ČR v červnu 2020 předložen Poslanecké sněmovně návrh zákona o evidenci skutečných majitelů,⁹³ kterým měly být do českého právního řádu implementovány požadavky AML směrnice. Návrh zákona byl ze strany Senátu dne 17. 12. 2020 vrácen Poslanecké sněmovně s pozměňovacími návrhy, které však nebyly reflektovány, poslanci schválili zákon v původním znění a byl vyhlášen ve sbírce zákonů pod číslem 37/2021. Přijetím zákona o evidenci majitelů v původním znění byla zrušena celá tehdejší pátá část zákona o veřejných rejstřících a současně měly být implementovány všechny povinnosti stanovené AML směrnicí.

Zákon o evidenci skutečných majitelů byl účinný bez podstatných změn až do přijetí Novely zákona o evidenci skutečných majitelů. Novela zákona o evidenci skutečných majitelů byla přijata na základě požadavku Evropské komise, která byla přesvědčena, že Česká republika AML směrnicí neimplementovala zcela správně. Zástupci ze strany Evropské komise informovali Českou republiku, že „pokud Česko neupraví evidenci skutečných majitelů do souladu s evropskou směrnicí proti praní špinavých peněz, mohl by být zablokován Národní plán obnovy a rovněž evropské dotace na politiku soudržnosti za 550 miliard korun.“⁹⁴

V návaznosti na výše uvedené výtky Evropské komise byla vyhotovena a přijata Novela zákona o evidenci skutečných majitelů. Níže jsou podrobněji zanalyzovány nejzávažnější změny, které přinesla Novela zákona o evidenci skutečných majitelů oproti původnímu znění zákona o evidenci skutečných majitelů.

⁹² BÉREŠ, J., HLADKÁ, M., KATOLICKÁ, M. Zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu: Komentář. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO253_2008CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁹³ Sněmovní tisk 886 dne 8. 6. 2020; Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8&t=886>.

⁹⁴ Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3456062-vlada-upravi-zakon-o-evidenci-skutecnych-majitelu-vyzvala-ji-k-tomu-evropska-komise> nebo <https://justice.cz/web/msp/tiskove-zpravy?clanek=novela-zakona-o-evidenci-skutecnych-majitelu>.

- i. Změna definice skutečného majitele, která přinesla zejména zrušení rozlišování mezi pojmy „osoba s koncovým vlivem“ a „koncový příjemce“, neboť po Novele zákona o evidenci skutečných majitelů je skutečným majitelem každá fyzická osoba, která v konečném důsledku vlastní nebo kontroluje právnickou osobu nebo právní uspořádání. *„Důraz je nyní kladen na pouhou možnost ovládnutí společnosti – tedy na osoby, které mají možnost uplatňovat rozhodující vliv ve společnosti. Tento vliv nemusí být přitom založený vlastnictvím určité výše podílu v dané společnosti.“*⁹⁵

Informace o povaze skutečného majitele zapisovaná do evidence skutečných majitelů se tak zúžila pouze na informaci, zda se jedná o přímého nebo nepřímého skutečného majitele. Dělení mezi přímým a nepřímým skutečným majitelem se vysvětluje tak, že *„přímým skutečným majitelem je skutečný majitel, pokud mezi ním a právnickou osobou není žádný prostředník, tedy pozice skutečného majitele je v právnické osobě založeno přímo. Může se jednat například o společníka právnické osoby nebo o člena jejího orgánu. Za nepřímého skutečného majitele je pak označován skutečný majitel, jestliže mezi ním a právnickou osobou je jeden či více prostředníků. Nepřímý skutečný majitel právnické osoby je tak například společník obchodní společnosti, která je společníkem evidující právnické osoby.“*⁹⁶

- ii. Novelou zákona o evidenci skutečných majitelů došlo také k zúžení výjimek subjektů, které nemají skutečného majitele.⁹⁷ Nově jsou skutečného majitele povinni registrovat okresní a regionální komory, politické strany a politická hnutí, církve a náboženské společnosti, odborové organizace a organizace zaměstnavatelů, společenství vlastníků jednotek a honební společenstva.

Konečně je nutné zaměřit se na čtvrtou část zákona o evidenci skutečných majitelů, která se věnuje přestupkům na úseku evidování skutečných majitelů. Za přestupky se v souladu se zákonem o evidenci skutečných majitelů považuje:

⁹⁵ Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2022/09/30/novela-zakona-o-evidenci-skutecnych-majitelu-je-ucinna-od-rijna-pozor-na-zmeny/>.

⁹⁶ Dostupné z: <https://www.kopecnypartners.com/post/skutecny-majitel-aneb-co-hrozi-evidujici-osobe-pri-jeho-nezapsani>.

⁹⁷ Srov. § 7 zákona č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů, v platném znění.

- i. nezajištění zápisu skutečného majitele do evidence, a to ani v přiměřené lhůtě stanovené soudem;
- ii. nezajištění zápisu nových údajů ani do 15 dnů od právní moci rozhodnutí soudu o nesrovnalosti zápisu, vymazal-li soud nesprávné údaje bez náhrady (za nesrovnalost se rozumí „stav, kdy platné údaje nebo údaje, které byly z evidence skutečných majitelů vymazány bez náhrady nebo s nahrazením novými údaji, neodpovídají nebo neodpovídaly skutečnému stavu, nebo stav, kdy v evidenci skutečných majitelů nejsou zapsány žádné údaje“);⁹⁸ nebo
- iii. neposkytnutí potřebné součinnosti evidující osobě, pokud toto porušení povinnosti potvrdil soud, přičemž tento přestupek může spáchat skutečný majitel nebo osoba, jejímž prostřednictvím je právnická osoba nebo právní uspořádání vlastněno nebo kontrolováno.

Za výše uvedené přestupky může příslušný úřad udělit evidující osobě, skutečnému majiteli či osobě, která jedná za právnickou osobu nebo právní uspořádání, pokutu až do výše 500.000,- Kč.⁹⁹

Nad rámec čtvrté části a udělování přestupků dle výše uvedeného je stanoveno pravidlo, podle kterého nesmí rozhodovat jako společník při rozhodování nejvyššího orgánu taková osoba, která není zapsána do evidence skutečných majitelů, ač její postavení splňuje zákonem stanovené podmínky.¹⁰⁰ „Další zásadní sankcí založenou ZESM je zákaz výplaty podílu na zisku skutečnému majiteli nezapsanému v evidenci, ani právnické osobě nebo právnímu uspořádání, jejichž je skutečným majitelem. Rozhodný stav v evidenci je tak okamžik výplaty zisku. [...] Pokud tedy bude výplata vyplacena nezapsanému skutečnému majiteli, půjde v jeho případě o bezdůvodné obohacení.“¹⁰¹

Na základě Novely zákona o evidenci skutečných majitelů dostala změna také ta ustanovení zákona týkající se přestupků a následků za takové přestupky. Po přijetí novely bylo již postaveno na jisto, zda se výše uvedené vztahuje také na osoby, které jsou náhradními skutečnými majiteli.¹⁰² „Novela tuto nejasnost

⁹⁸ Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/rizeni-o-nesrovnalosti-dle-zakona-o-evidenci-skutecnych-majitelu-113003.html>.

⁹⁹ Srov. § 55 a násl. zákona č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů, v platném znění.

¹⁰⁰ Srov. § 54 odst. 1 zákona č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů, v platném znění.

¹⁰¹ Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/soukromopravni-dusledky-chybejicich-ci-nespravnych-udaju-v-evidenci-skutecnych-majitelu-113253.html>.

¹⁰² K této problematice podrobněji v části 4. této diplomové práce.

výslovně řeší, když stanoví, že tato pravidla se na tyto osoby aplikovat nemají. Pokud je tedy nezapsaným náhradním skutečným majitelem osoba ve vrcholném vedení, která je současně i společníkem předmětné právnické osoby s podílem a postavením nezakládajícím postavení skutečného majitele podle novelizovaného § 4 ZoESM, není její nezapsání do evidence na závadu a taková osoba může přijímat podíly na zisku i vykonávat hlasovací právo.“¹⁰³

¹⁰³ Dostupné z: <https://www.peytonlegal.cz/evidence-skutecných-majitelu-nové-redefinice/>.

4. Kdy se jedná o skutečného majitele

V rámci této kapitoly diplomové práce se zaměřím zejména na způsob určování skutečných majitelů kapitálových společností a dalších struktur, které skutečného majitele mají. Na počátku je třeba si jednoznačně vytyčit, u kterých entit není možné skutečného majitele najít, resp. u kterých entit se skutečný majitel do evidence skutečných majitelů nezapisuje.

Pravidlo, na základě kterého se v některých případech skutečný majitel nezapisuje, stanovuje zákon o evidenci skutečných majitelů. Jedná se o následující, taxativně vymezené¹⁰⁴ entity:

- i. *„stát a územní samosprávný celek, dobrovolný svazek obcí, státní příspěvková organizace, příspěvková organizace územního samosprávného celku; a*
- ii. *česká právnická osoba založená nebo zřízená za účelem uspokojování potřeb veřejného zájmu [...]; v případě obchodní korporace se vždy vyžaduje, aby veškeré podíly v ní měly přímo nebo nepřímo Česká republika, kraj nebo obec.“¹⁰⁵*

Dlužno uvést, že výše uvedené obecné ustanovení (bod ii.) je v zákoně o evidenci skutečných majitelů rozšířeno v odstavci druhém téhož ustanovení, kde jsou uvedeny ty entity, které dle zmiňovaného ustanovení nemají skutečného majitele. Konkrétně se jedná o:

- i. *„školská právnická osoba zřízená státem, územním samosprávným celkem nebo dobrovolným svazkem obcí;*
- ii. *veřejná výzkumná instituce;*
- iii. *právnická osoba zřízená zákonem nebo mezinárodní smlouvou;*
- iv. *státní podnik a národní podnik;*
- v. *evropské seskupení pro územní spolupráci;*
- vi. *právnická osoba, ve které má přímo nebo nepřímo veškeré podíly a podíly na hlasovacích právech Česká republika, kraj nebo obec; a*

¹⁰⁴ Taxativní výčet jistých podmínek nebo dalších prvků v části právního předpisu znamená, že jde o výčet úplný, přesný a konečný. Srov. KNAPP, Viktor. Teorie práva. Vyd. 1., 3. dot. Praha: C.H. Beck, 1995. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-028-1. S. 124, 173.

¹⁰⁵ Srov. § 7 odst. 1 zákona č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů, v platném znění.

vii. *obecně prospěšná společnost a ústav, jejichž zakladatelem je Česká republika, kraj nebo obec.*¹⁰⁶

Na základě *argumentum e contrario* je tedy dle výše uvedené zákonné výjimky nutno dojít k závěru, že všechny další entity, typicky kapitálové společnosti, kterých bylo ke konci roku 2021 na území České republiky celkem 545 800,¹⁰⁷ mají skutečného majitele a jako takový se zapisuje do evidence skutečných majitelů.

Současně je třeba uvést, že do evidence skutečných majitelů je za splnění zákonem stanovených podmínek povinno zapisovat i toliko formální, resp. náhradní skutečné majitele.¹⁰⁸ Pro zápis náhradních skutečných majitelů platí, že za skutečného majitele se považuje osoba ve vrcholném vedení korporace, a to za předpokladu, že:

- i. nelze žádného skutečného majitele určit, a to ani při vynaložení veškerého úsilí, které může být po evidující osobě spravedlivě požadováno; nebo
 - ii. uplatňuje v korporaci rozhodující vliv právnická osoba, která nemá skutečného majitele
- (dále jen „**Náhradní skutečný majitel**“).

O určení Náhradního skutečného majitele tak můžeme v souladu se zákonem o evidenci skutečných majitele hovořit výlučně ve vztahu k obchodním korporacím, neboť v případě ústavů, fundací a právních uspořádání je vždy možné skutečného majitele určit.¹⁰⁹

Dále je třeba rozlišovat evidování skutečných majitelů dle toho, zda je evidován skutečný majitel korporace¹¹⁰ nebo fundace, ústavu, obecně prospěšné společnosti nebo právního uspořádání.¹¹¹

¹⁰⁶ Srov. § 7 odst. 2 zákona č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů, v platném znění.

¹⁰⁷ Aktuálně je možno předpokládat, že kapitálových společností bude o přibližně 20 000 více, a to s ohledem na vývoj počtu kapitálových společností v České republice, dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/clanky/v-cesku-vznika-mene-firem-nez-v-uplynulych-letech-duvodem-jsou-zvysena-podnikatelska-rizika/>.

¹⁰⁸ Srov. § 5 zákona č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů, v platném znění.

¹⁰⁹ Ustanovení § 6 zákona č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů, v platném znění, je koncipováno tak, aby bylo vždy možné skutečného majitele určit. Každá z entit, která je v předmětném ustanovení upravena, ze své povahy má osobu, která je za skutečného majitele považována.

¹¹⁰ Srov. § 4 zákona č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů, v platném znění.

¹¹¹ Srov. § 5a zákona č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů, v platném znění.

4.1. Kapitálové společnosti

Kapitálovými společnostmi se v souladu s příslušnými ustanoveními zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), v platném znění (dále jen „**zákon o obchodních korporacích**“),¹¹² rozumí společnost s ručením omezeným¹¹³ a akciová společnost.¹¹⁴

Pro další tvorbu této diplomové práce se v rámci terminologie kapitálových společností zaměřím výlučně na společnosti s ručením omezeným, pokud nebude v textu výslovně uvedeno jinak, a to zejména z důvodu totožných pravidel v rámci evidování skutečných majitelů pro společníky, resp. akcionáře a jednatele, resp. členy jiných statutárních orgánů (co do označení v závislosti na systému akciové společnosti, tj. akciové společnosti zřízené se systémem monistickým¹¹⁵ nebo dualistickým¹¹⁶).

Členové statutárních orgánů, stejně jako společníci jednotlivých kapitálových společností, mohou být zapsáni do evidence skutečných majitelů na pozici skutečného majitele kapitálové společnosti,¹¹⁷ a tudíž jsou pro další zpracování této diplomové práce obě skupiny osob podstatné.

4.1.1. Společník

Za předpokladu, že v rámci vlastnické struktury společnosti nejsou jakékoliv netypické situace, zejména ty, kterým se tato diplomová práce věnuje níže,¹¹⁸ nebo se nebude za skutečného majitele společnosti považovat Náhradní skutečný majitel, bude společník společnosti zcela typickým skutečným majitelem zapisovaným do evidence skutečných majitelů.

Společníkem se rozumí osoba, která vlastní nebo spoluvlastní podíl ve společnosti. Podíl společníka představuje účast společníka v obchodní korporaci

¹¹² Srov. § 1 odst. 2 zákona o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), v platném znění.

¹¹³ Srov. § 132 a násl. zákona o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), v platném znění.

¹¹⁴ Srov. § 243 a násl. zákona o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), v platném znění.

¹¹⁵ Srov. § 456 a násl. zákona o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), v platném znění.

¹¹⁶ Srov. § 435 a násl. zákona o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), v platném znění.

¹¹⁷ Podrobněji v částech 4.1.1. a 4.1.2. této diplomové práce.

¹¹⁸ Podrobněji v částech 4.1.3 a 4.1.4. této diplomové práce.

a práva a povinností z tohoto podílu plynoucí.¹¹⁹ Povinnosti, které plynou pro společníka z jeho pozice v rámci společnosti, se mohou mezi jednotlivými společnostmi výrazně lišit.¹²⁰ Mezi základní povinnosti upravené zákonem¹²¹ se řadí vkladová povinnost a povinnost odevzdat kmenový list, na protipólu stojí práva¹²² společníka, mezi které se řadí právo na informace, právo podat společnickou žalobu a právo na podíl na zisku a jiných vlastních zdrojích.

Stejně jako společníku, tak i akcionáři náleží práva plynoucí z vlastnictví akcií a současně mu z tohoto vlastnictví vyplývají povinnosti. Takovou povinností rozumíme zejména vkladovou povinnost.¹²³ Mezi práva se řadí zejména právo na podíl na zisku a jiných vlastních zdrojích, hlasovací právo, právo na vysvětlení, právo uplatňovat návrhy a protinávrhy nebo právo kvalifikovaného akcionáře podat akcionářskou žalobu.¹²⁴

Neboť je věcí vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí,¹²⁵ tak i podíl je nutno považovat za věc v právním slova smyslu. Občanský zákoník tak dle mého názoru v tomto ohledu navazuje na právní úpravu věci v ABGB.¹²⁶ Současně je třeba upozornit, že ani názor, zda je podíl věci v právním slova smyslu, není mezi odborníky zcela jednotný. Většina autorů se přiklání k závěru, že podíl je věcí,¹²⁷ stejně tak jako Nejvyšší soud, který zanesl takový výrok do jednoho ze svých rozhodnutí.¹²⁸ Někteří autoři jsou však názoru, že podíl není

¹¹⁹ Dostupné z: <https://www.fulsoft.cz/33/podil-ve-spolecnosti-s-rucenim-omezenym-uniqueidmRRWSbk196FNf8-jVUh4EhdXyoq0csj-yYH68v5iH2I/>.

¹²⁰ ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. Právo obchodních korporací. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021. ISBN 978-80-7598-991-8., S. 317 a 395.

¹²¹ Srov. § 150 a § 152 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), v platném znění.

¹²² Srov. § 155, § 157 a § 161 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), v platném znění.

¹²³ Srov. § 344 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), v platném znění.

¹²⁴ Srov. § 348, § 353, § 357, § 361 a § 371 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), v platném znění.

¹²⁵ Srov. § 489 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění.

¹²⁶ Všeobecný zákoník občanský z roku 1811 (JGS Nr. 946/1811).

¹²⁷ „Z nového chápání věci v občanském zákoníku (§ 489 NOBČZ) totiž jednoznačně plyne, že podíl je nehmotnou věcí (§ 496 odst. 2 NOBČZ) v právním smyslu slova, nikoliv jinou majetkovou hodnotou.“, srov. HAVEL, Bohumil. § 31. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. Zákon o obchodních korporacích. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-540-4. S. 73.

¹²⁸ „...podíl představuje účast společníka ve společnosti s ručením omezeným a práva a povinnosti z této účasti plynoucí (§ 31 z. o. k.). Jelikož slouží potřebě lidí a je rozdílný od osoby, je věcí v právním smyslu (§ 489 o. z.), a to věcí nehmotnou (§ 496 odst. 2 o. z.) a movitou (§ 498 o. z.).“ Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 9. 2017, sp. zn. 29 Cdo 5719/2016.

možné za věc považovat, pouze mu lze povahu věci v některých případech přiznat.¹²⁹

V souladu s výše uvedeným docházím k závěru, že podíl je věcí v právním slova smyslu. Z tohoto důvodu může být podíl ve spoluvlastnictví více osob, kdy budou jako spoluvlastníci také zapsáni do obchodního rejstříku.¹³⁰ S ohledem na spoluvlastnictví podílu a možné ne zcela bezproblémové rozhodování ve vztahu ke společnosti, jejíž jsou spoluvlastníci společníky, je vhodné, aby spoluvlastníci dospěli ke konsenzu a zvolili si správce společné věci (podílu).¹³¹ „*Správce společné věci může být osoba fyzická i právnická, může jím být jak jeden ze spoluvlastníků, tak osoba třetí (od spoluvlastníků odlišná).*“¹³² Za předpokladu, že ohledně zvolení správce nedojde mezi spoluvlastníky k dohodě, může být správce společné věci zvolen rozhodnutím majority společníků nebo rozhodnutím soudu. V případě soudního řízení se bude jednat o řízení sporné a aktivně legitimován bude kterýkoliv ze spoluvlastníků věci, bez ohledu na velikost podílu.¹³³

Společník vykonává svůj vliv na společnost především prostřednictvím účasti a hlasování na valné hromadě¹³⁴ (pokud jsou hlasovací práva s konkrétním podílem spjata). Účast na valné hromadě zakládá vliv společníkům, neboť „*jen oni (a nikdo jiný) mají výlučné právo rozhodovat nejen o další existenci nebo popř zrušení a zániku společnosti, ale i o dalších otázkách zásadní povahy existence a fungování společnosti.*“¹³⁵

Mezi základní, zákonem¹³⁶ předvídané situace, o kterých valná hromada rozhoduje, se řadí následující oblasti, které je možno označovat jako „působnost valné hromady“:¹³⁷

¹²⁹ DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. Občanské právo hmotné. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-187-3. S. 373, 374.

¹³⁰ Srov. společnost MONTANO plus, s.r.o., IČ 489 50 378, dostupné z: <https://or.justice.cz/ias/ui/rejstrik-firma.vysledky?subjektId=451103&typ=PLATNY>.

¹³¹ Srov. § 1134 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění.

¹³² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2020, sp. zn. 22 Cdo 1036/2020.

¹³³ COUFALÍK, Petr. § 1134 [Volba a odvolání správce]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 1., ISBN: 978-80-7400-747-7.

¹³⁴ Srov. § 44 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), v platném znění.

¹³⁵ DVOŘÁK, Tomáš. Valná hromada s.r.o. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-710-0, S. 9.

¹³⁶ Srov. § 190 odst. 2 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), v platném znění.

- i. rozhodování o změně obsahu společenské smlouvy, určí-li tak společenská smlouva nebo zákon, nedochází-li k ní na základě zákona;
- ii. rozhodování o změnách výše základního kapitálu nebo o připuštění nepeněžitého vkladu či o možnosti započtení peněžité pohledávky vůči společnosti proti pohledávce na splnění vkladové povinnosti;
- iii. volba a odvolání jednatele, případně členů dozorčí rady, byla-li zřízena;
- iv. volba a odvolání likvidátora, určí-li tak společenská smlouva;
- v. schvalování udělení a odvolání prokury, ledaže společenská smlouva určí jinak;
- vi. rozhodování o zrušení společnosti s likvidací, určí-li tak společenská smlouva;
- vii. schvalování řádné, mimořádné, konsolidované účetní závěrky a v případech stanovených zákonem i mezitímní účetní závěrky, rozdělení zisku nebo jiných vlastních zdrojů a úhrady ztrát;
- viii. rozhodnutí o přeměně společnosti;
- ix. schválení smlouvy o tiché společnosti a jiných smluv, jimiž se zakládá právo na podíl na zisku společnosti nebo jiných vlastních zdrojích;
- x. schválení finanční asistence;
- xi. rozhodnutí o převzetí účinků jednání učiněných za společnost před jejím vznikem;
- xii. rozhodnutí o naložení s vkladovým áziem;
- xiii. schválení konečné zprávy o průběhu likvidace a návrhu na použití likvidačního zůstatku;
- xiv. rozhodování o podání návrhu na vyloučení společníka soudem; a
- xv. další případy, které do působnosti valné hromady svěřuje tento zákon, jiný právní předpis nebo společenská smlouva.

Výše uvedený výčet je v souladu s posledním bodem demonstrativní, kdy i samotní společníci se v rámci přijetí společenské smlouvy mohou usnést na tom, že působnost valné hromady bude širší než působnost shora zákonem vymezená.

Široká působnost valné hromady tedy zakládá společníkům dostatečný mandát pro řízení společnosti a utváření jejího dalšího směřování, a to včetně volby a odvolání osoby z pozice jednatele společnosti, jakožto osoby odpovědné

¹³⁷ Srov. § 421 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), v platném znění.

za obchodní vedení společnosti¹³⁸ a řádné vedení předepsané evidence a účetnictví.¹³⁹ Z uvedeného vyplývá, že možnost zvolení a odvolání osoby, která bude zastávat pozici jednatele, je zcela zásadní možností, jak ovlivnit společnost, na což pamatuje také zákon o evidenci skutečných majitelů.¹⁴⁰

Společníkem společnosti s ručením omezeným může být „*jakákoliv fyzická nebo právnická osoba (s výjimkou těch zvláštních případů, kde to zvláštní zákon zakazuje)*“.¹⁴¹ Pokud bude společníkem osoba právnická, bude v rámci určování skutečného majitele nutné zkoumat společníka této právnické osoby.

Po přijetí Novelu zákona o evidenci skutečných majitelů došlo k rozšíření okruhu společníků, resp. osob, které jsou považováni za skutečného majitele. „*Skutečnými majiteli korporace jsou nově také osoby, které uplatňují rozhodující vliv v korporaci, která má v dané (zkoumané) korporaci podíl větší než 25 %. Tudiž osoba ovládající společníka (zkoumané) korporace s podílem větším než 25 % bude rovněž skutečným majitelem. Tento případ je materiálním rozšířením okruhu skutečných majitelů oproti právní úpravě před Novelou, kdy nově může být skutečným majitelem i 40% společník korporace, která vlastní 26% podíl ve zkoumané korporaci (podle právní úpravy před Novelou by se v tomto případě podíly mezi sebou násobily a nešlo by o skutečného majitele)*“.¹⁴² Na základě tohoto příkladu byla současně vyhotovena struktura vztahů u Obrázku 1 (viz. níže), kde je skutečný majitel označen jako „*osoba ovládající relevantní podíl*“, jak je také možno osobu v obdobné situaci pojmenovat.

Situace se zařazením společníka (právnické osoby) do struktury vztahů je vyobrazena taktéž na níže vyhotovené struktuře vztahů, a to v té nejjednodušší formě, tedy 100 % vlastnictví (Obrázek 1). Za skutečného majitele se bude v takovém případě považovat výlučně „*jediný společník*“ za předpokladu, že jedná a rozhoduje, tj. vykonává rozhodující vliv z vlastní iniciativy a není pouhým „*prostředkem*“ k rozhodování. Podstatné také je, zda společník nakládá s podílem

¹³⁸ Srov. § 195 odst. 1 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), v platném znění.

¹³⁹ Srov. § 196 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), v platném znění.

¹⁴⁰ Srov. § 4 odst. 4 zákona č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů, v platném znění, spojuje s možností jmenovat nebo odvolat většinu osob, které jsou členy statutárního orgánu korporace, s rozhodujícím vlivem na obchodní korporaci.

¹⁴¹ RABAN, Přemysl. Obchodní právo. Brno: Václav Klemm, 2020. ISBN 978-80-87713-19-8.

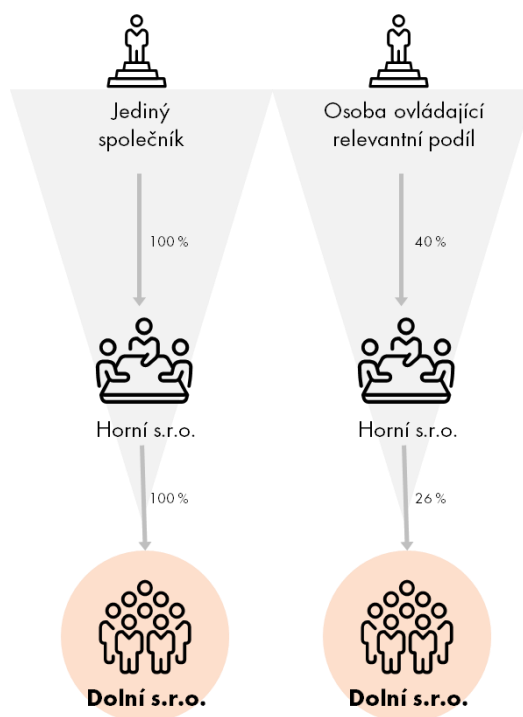
¹⁴² Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/evidence-skutecnych-majitelu-v-roce-2023-115903.html>.

na zisku¹⁴³ dle vlastního uvážení, resp. zisk nenáleží po právu jakékoliv jiné osobě.

Nutnosti výplaty podílu na zisku (pokud společnost zisk generuje), jakožto atributu pro určení skutečného majitele, se věnoval po přijetí Novely zákona o evidenci skutečných majitelů také Mgr. Martin Heinzl, který došel, dle mého názoru ke správnému zjištění, že: „V případě práva na podíl na zisku musí existovat právně vymahatelný nárok na jeho vyplacení, ale nemusí jít nutně o vyplacení podílu na zisku společníkovi – skutečným majitelem může tedy být např. i tichý společník či člen statutárního orgánu s právem na tantiémy podle smlouvy o výkonu funkce. O skutečného majitele ovšem půjde pouze v případě, že toto právo má dlouhodobý charakter a není pouze jednorázovým nárokem.“¹⁴⁴

Obrázek 1

Právnícká osoba jako společník jiné právnícké osoby

¹⁴³ Srov. § 160 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), v platném znění.

¹⁴⁴ Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/evidence-skutecnych-majitelu-nove-redefinice-pojmu-skutecny-majitel-a-dalsi-zmeny-115291.html>.

4.1.2. Osoba ve vrcholném vedení

Osoba ve vrcholném vedení může být zapsána do evidence skutečných majitelů jako skutečný majitel korporace, a to za předpokladu, že evidující osoba vynaloží veškeré úsilí ke zjištění skutečného majitele, které je možné oprávněně po evidující osobě požadovat a evidující osoba ani při splnění výše uvedeného nezjistí svého skutečného majitele.¹⁴⁵

Osoba ve vrcholném vedení korporace bude do evidence skutečných majitelů zapsána jakožto Náhradní skutečný majitel zejména v následujících situacích:

- i. ve vlastnické struktuře evidující osoby je společníkem taková právnická osoba, která odmítá poskytnout součinnost týkající se předložení její vlastnické struktury, a tudíž evidující osoba nemá přístup k informacím o svém skutečném majiteli (fyzické osobě); nebo
- ii. vlastnická struktura evidující osoby je natolik roztržštěná, že žádná z fyzických osob nespĺňuje podmínky stanovené zákonem¹⁴⁶ k zápisu do evidence skutečných majitelů, stejně tak neexistují ani osoby jednající ve shodě, které v součtu dosahují zákonem požadovaného vlivu.

Novela zákona o evidenci skutečných majitelů přinesla změny také v samotném chápání pojmu osoby ve vrcholném vedení, neboť až do přijetí Novely zákona o evidenci skutečných majitelů byl za náhradního skutečného majitele považován výhradně člen statutárního orgánu,¹⁴⁷ resp. za osobu ve vrcholném vedení byli považováni všichni členové statutárního orgánu nejvýše postavené právnické osoby ve vlastnické struktuře.¹⁴⁸

Aktuálně se evidující osobě nabízí registrovat také osoby odlišné od osob na pozici jednatele, neboť zákon klade osobám zapisovaným do evidence skutečných majitelů povinnost podílet se na každodenních záležitostech. Ke stejnému názoru dospěla také odborná literatura: „*Namísto členů statutárního orgánu je definován nový pojem, a to "osoby ve vrcholném vedení" (senior managing officials) v § 2 písm. i). Ty mají přiblížit náhradní řešení materiálnímu tým, že na rozdíl od toliko formálního určení členů statutárního orgánu je bráno*

¹⁴⁵ Srov. § 5 zákona č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů, v platném znění.

¹⁴⁶ Srov. § 4 zákona č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů, v platném znění.

¹⁴⁷ Srov. § 5 zákona č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů, v platném znění.

¹⁴⁸ FROLÍK, Martin, HAVEL, Bohumil. Král UBO mezi námi, aneb úvodní zamyšlení nad novým zákonem o evidenci skutečných majitelů. Právní rozhledy, 2021, č. 7, s. 229-236.

v úvahu hledisko zajišťování každodenního nebo pravidelného řízení výkonu činností obdobného obchodnímu vedení. Osobami ve vrcholném vedení mohou být pouze ty osoby, které reálně rozhodují o každodenních záležitostech či pravidelně řídí právníkou osobu, a to víceméně diskrečně bez konkrétních pokynů jiného.“¹⁴⁹

Osoby ve vrcholném vedení a následné změny v obsazení těchto osob mohou být na základě žádosti evidující osoby automaticky propsány, a to za předpokladu, že budou jakožto skuteční majitelé zapsáni členové statutárního orgánu. Evidence skutečných majitelů v takovém případě využije informace z veřejně přístupného obchodního rejstříku, kam se statutární orgány obligatorně zapisují.¹⁵⁰

4.1.3. Vliv, ovlivnění, koncern

Z odborné literatury,¹⁵¹ zákona o evidenci skutečných majitelů a dalších odborných textů¹⁵² vyplývá, že evidování skutečných majitelů a právní úprava ovládání a koncernu je úzce propojena. Zákon o evidenci skutečných majitelů upravuje „vliv“ tak, že jsou stanovena určitá specifika vlivu, resp. rozhodujícího vlivu v rámci určování skutečných majitelů právnických osob.¹⁵³

V souladu se zákonem o evidenci skutečných majitelů uplatňuje rozhodující vliv v korporaci „*ten, kdo na základě vlastního uvážení může přímo nebo nepřímo prostřednictvím jiné osoby nebo právního uspořádání dosáhnout toho, že rozhodování nejvyššího orgánu korporace odpovídá jeho vůli, dále ten, kdo může jmenovat nebo odvolat většinu osob, které jsou členy statutárního orgánu*“¹⁵⁴ a konečně ten, kdo uplatňuje rozhodující vliv dle zákona upravující poměry obchodních korporací.

Zákon o obchodních korporacích, na který je nepřímo zákonem o evidenci skutečných majitelů odkazováno,¹⁵⁵ upravuje vliv v rámci ustanovení věnujících

¹⁴⁹ BASTLOVÁ, VAŠKOVÁ, Zákon o evidenci skutečných majitelů (37/2021 Sb.). Praktický komentář, § 5, Wolters Kluwer, 2023, ISBN: 978-80-7676-151-3.

¹⁵⁰ Příručka k evidování skutečných majitelů vypracovaná Ministerstvem spravedlnosti ke dni 1. 10. 2022, dostupné z: <https://esm.justice.cz/ias/issm/prirucka;jsessionid=UUnTQvrx3V7210fPB Ace28gZ>.

¹⁵¹ Dědič, Jan a Lasák, Jan in Czach Kristián, Havel Bohumil a kol. Akcionářské dohody.

¹⁵² Příručka k evidování skutečných majitelů vypracovaná Ministerstvem spravedlnosti ke dni 1. 10. 2022, dostupné z: <https://esm.justice.cz/ias/issm/prirucka;jsessionid=UUnTQvrx3V7210fPB Ace28gZ>.

¹⁵³ Srov. § 4 odst. 2, 3, 4 a 5 zákona č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů, v platném znění.

¹⁵⁴ Srov. § 4 odst. 2 zákona č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů, v platném znění.

¹⁵⁵ Srov. § 4 odst. 3 zákona č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů, v platném znění.

se podnikatelským seskupením.¹⁵⁶ Tato diplomová práce si neklade za cíl podrobně analyzovat právě jednotlivé stupně podnikatelských seskupení a jejich jednotlivé formy, ale pouze upozornit na provázanost předmětný ustanovení zákona o obchodních korporacích se zákonem o evidenci skutečných majitelů, a to zejména ve svém původním znění, které neupravovalo podrobnější úpravu vlivu, jak je tomu po přijetí Novely zákona o evidenci skutečných majitelů.

Vliv na obchodní korporaci vykonává v souladu se zákonem o obchodních korporacích¹⁵⁷ každá osoba, která prostřednictvím svého vlivu (své činnosti) významným způsobem působí na chování druhého subjektu (obchodní korporace). V této situaci tedy „*vlivná osoba, rozhodujícím významným způsobem ovlivní chování obchodní korporace, tj. ovlivněné osoby*“,¹⁵⁸ a v případě vzniklé újmy v souvislosti s takovým vlivem je povinen tuto újmu nahradit. Předně platí, že vliv, který zákon o obchodních korporacích reguluje, je skutečným vlivem, v jehož příčinné souvislosti dojde k určitému chování obchodní korporace a ke vzniku újmy.¹⁵⁹ Obecná ustanovení o vlivu nepožadují po vlivné osobě výkon trvalého vlivu a ani takovou možnost, může se jednat o nahodilé ovlivnění chování obchodní korporace.

Újma, která může v souvislosti s výkonem vlivu osobě ovlivněné vzniknout, musí být ze strany vlivné osoby nahrazena, a to do konce účetního období.¹⁶⁰ „*Zákon stanoví sankci v podobě náhrady újmy (škody) v případě, kdy vlivná osoba způsobila újmu, kterou má povinnost uhradit, a v souladu se zákonem ji ovlivněné osobě neuhradila (obdobně, jak tomu bylo v § 66a odst. 14 obch. zák.). Jde o povinnost k náhradě reflexní (sekundární/odvozené) újmy společníkům ovlivněné společnosti, pokud existují.*“¹⁶¹

¹⁵⁶ Srov. § 71 a násl. zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), v platném znění.

¹⁵⁷ Srov. § 71 odst. 1 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), v platném znění.

¹⁵⁸ Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/podnikatelska-seskupeni-ppbi/3/>.

¹⁵⁹ HAVEL, Bohumil. § 71 [Ovlivnění]. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil, CILEČEK, Filip, KUHN, Petr, ŠUK, Petr. Zákon o obchodních korporacích. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 240, marg. č. 13, ISBN: 978-80-7400-799-6.

¹⁶⁰ Srov. § 71 odst. 2 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), v platném znění.

¹⁶¹ ALEXANDER, J., ARABASZ, J., ČÁP, Z., DĚDIČ, J., DOLEŽIL, T., FILIP, V., HRABÁNEK, D., KRÍŽ, J., KUBÍK, M., LÁLA, D., LASÁK, J., MAREK, R., MAULEOVÁ, J., NĚMEC, L. a kol. Zákon o obchodních korporacích: Komentář. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO90_2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

Vliv se v zákonem předvídaných situacích překlene ve vyšší stupeň ovlivnění, a tím je ovládnutí. „*Zatímco ovlivnění může být nahodilé a jednorázové, ovládnutí již předpokládá možnost opakovaného uplatňování vlivu, čímž se blíží koncernu, aniž by jím však bylo. Značí to tedy, že existence ovládnutí nezakládá vliv, ale jen možnost vlivu.*“¹⁶² V případě ovládnutí jsou zákonem definovány domněnky ovládnutí obsahující podmínky, za kterých se vliv považuje za ovládnutí. Takovými podmínkami je zejména:

- i. možnost jmenovat nebo odvolat většinu osob ve statutárním orgánu nebo osob v obdobném (vedoucím) postavení; nebo
- ii. osoba má alespoň 40 % podíl na hlasovacích právech (ledaže stejným nebo vyšším podílem disponuje jiná osoba) nebo mohou stanoveného podílu dosahovat osoby jednající ve shodě.¹⁶³

Zde již můžeme vidět zcela zjevnou paralelu se zákonem o evidenci skutečných majitelů, který spojuje s určitým množstvím hlasovacích práv nebo se schopností jmenovat nebo odvolat členy statutárního orgánu povinnost zápisu konkrétní osoby do evidence skutečných majitelů.

Koncern je nevyšším stupněm podnikatelského seskupení a vyznačuje se zejména jednotným řízením a koncernovou deklarácí. Členové koncernu jsou povinni „*uveřejnit existenci koncernu bez zbytečného odkladu na svých internetových stránkách. Členové koncernu jsou tudíž povinni posoudit kvalitu vzájemných vztahů a způsob, jakým ovládající osoba vykonává svůj rozhodující vliv, a dospějí-li k závěru, že seskupení splňuje zákonná kritéria obsažená v ustanovení § 79 odst. 2 zákona o obchodních korporacích,*“¹⁶⁴ Výše uvedeným postupem tedy každá jednotlivá společnost splní podmínku koncernové deklarace.

Jednotným řízením se rozumí možnost řídicí osoby sledovat zájmy koncernu a prosazovat jednotnou koncernovou politiku. „*Je zjevné, že podstatou jednotného řízení je cílené jednání, kterým řídicí osoba kontroluje činnost (podnikání) řízené osoby, a to způsobem, který se zrcadlí v dlouhodobé politice*

¹⁶² HAVEL, Bohumil. § 74 [Ovládající a ovládané osoby]. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil, CILEČEK, Filip, KUHN, Petr, ŠUK, Petr. Zákon o obchodních korporacích. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 252, marg. č. 2.

¹⁶³ § 75 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), v platném znění

¹⁶⁴ ČERNÁ, Stanislava. O koncernu, koncernovém řízení a vyrovnání újmy. Obchodněprávní revue, 2014, č. 2, s. 33-41.

*celého koncernu, jedno zda je tím ad hoc realizován zájem řídící osoby nebo jiného člena koncernu.*¹⁶⁵

Závěrem této kapitoly je třeba zmínit praktické dopady ovlivnění, ovládní a koncernu na evidování skutečných majitelů, kdy je jednoznačné, že v rámci všech společností koncernu budou evidováni totožní skuteční majitelé a u společně ovládaných společností bude skutečným majitelem společně ovládaných osob právě ovládající osoba, případně společně s dalšími fyzickými osobami naplňujícími zákonné požadavky.

4.1.4. Problematika „bílých koní“

*Bílým koněm se rozumí osoba „nemající zájem reálně vykonávat takovou funkci, zpravidla též bez základních odborných předpokladů a znalostí pro výkon této odpovědné funkce, která je za drobnou úplatu ochotná vystupovat v orgánech obchodní společnosti a podepsat předložené dokumenty, jejichž obsah nezná a často ani není schopna pochopit.*¹⁶⁶ Bílý kůň nemusí být zpravidla zapsán v obchodním rejstříku pouze na pozici statutárního orgánu, ale též na pozici společníka, kdy obě skutečnosti mohou být pro potřeby zápisu osob do evidence skutečných majitelů významné.

O problematice bílých koní hovoří zcela otevřeně také odborná literatura: *„Fyzická osoba uvedená jako skutečný majitel právnické osoby může být pouze formálním majitelem, tj. není skutečným konečným majitelem, a tudíž jedná jménem nebo na účet jiné osoby – skutečného konečného majitele. Skutečnost, že jde o přímého či nepřímého zástupce bude zpravidla možné zjistit z jeho prohlášení či dovodit z jiných okolností.*¹⁶⁷

Problematika bílých koní je ve své podstatě držení podílu nebo cenných papírů *de iure*, avšak *de facto* jsou tyto cenné papíry nebo podíl nadále ve vlastnictví původní osoby, která se s danou osobou na toliko oficiální (formální) držbě dohodla. Na rozdíl od správy cenných papírů ve smyslu zákonů

¹⁶⁵ HAVEL, Bohumil. § 79 [Pojem koncern]. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil, CILEČEK, Filip, KUHN, Petr, ŠUK, Petr. Zákon o obchodních korporacích. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 260, marg. č. 7.

¹⁶⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2017, sp. zn. 5 Tdo 1425/2016.

¹⁶⁷ VONDRÁČEK, Ondřej. Skuteční majitelé a vlastnické struktury právnických osob a svěřenských fondů: rozkrývání, evidence a dokládání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Právní praxe. ISBN: 978-80-7400-695-1., S. 130.

upravujících obchod s cennými papíry, má opatrování a správa cenných papírů ve výše uvedeném smyslu, charakter fiduciární správy.¹⁶⁸

Evidování skutečných majitelů v praxi probíhá za pomoci doložení základních dokumentů o vlastnické struktuře, kterými se rozumí zejména výpis z obchodního rejstříku nebo jiného obdobného registru, výpis ze seznamu společníků nebo ze seznamu akcionářů a dále dokument, který potvrzuje existenci daného skutečného majitele nebo prostředkujícího článku.¹⁶⁹

Z uvedeného tedy jednoznačně vyplývá, že téměř není v silách osob, které provádějí zápis do evidence skutečných majitelů, zjistit skutečný stav věci, pokud nebude spolupráce ze strany „bílého koně“ probíhat na nejvyšší možné úrovni. Odlišná situace může nastat při kontrole subjektu ze strany Povinných osob v rámci AML zákona, avšak na zápis skutečného majitele do evidence skutečných majitelů kontrola dle AML zákona nedopadá.

4.2. Ostatní struktury

Pokud se při úvaze nad evidenci skutečných majitelů zaměříme na všechny skutečné majitele zapisované do evidence skutečných majitelů, musíme jednoznačně dojít k závěru, že obchodní korporace jsou pouhou, ač nejhojnější, výsečí entit, které skutečného majitele mají a jejichž skuteční majitelé se zapisují do evidence skutečných majitelů.

Struktury odlišné od obchodních korporací mají v zákoně o evidenci skutečných majitelů zvláštní právní úpravu.¹⁷⁰ Takovou zvláštní úpravu mají:

- i. fundace – fundace je právnickou osobou vytvořenou majetkem vyčleněným k určitému účelu, které se mohou dále členit na nadace a nadační fondy;¹⁷¹
- ii. ústavy – ústav je právnickou osobou ustavenou za účelem provozování činnosti užitečné společensky nebo hospodářsky, a to za využití osobní a majtkové složky, které ústav tvoří;¹⁷²

¹⁶⁸ Srov. Cranston, R. Principles of Banking Law. Oxford: Oxford University Press, 1997, s. 361-362; Hammond, G., Wappett, C. Dematerialised and Immobilised Securities, in Kolektiv autorů: Australian Finance Law, LBC Information Services. Sydney: Pyrmont, 1999, s. 572-574.

¹⁶⁹ Dostupné z: <https://portal.gov.cz/sluzby-vs/zapis-zmena-a-vymaz-udaju-v-evidenci-skutecnych-majitelu-S15854>.

¹⁷⁰ Srov. § 5a a § 6 zákona č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů, v platném znění.

¹⁷¹ Srov. § 303 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění.

¹⁷² Srov. § 402 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění.

- iii. obecně prospěšné společnosti – obecně prospěšná společnost je právnickou osobou (neziskovou organizací), která poskytuje obecně prospěšné služby veřejnosti za předem stanovených a stejných podmínek pro všechny uživatele;¹⁷³ a
- iv. právní uspořádání – právním uspořádáním se rozumí svěřenský fond nebo zahraniční svěřenský fond¹⁷⁴
(dále jen „**Ostatní struktury**“),

Při určování skutečných majitelů Ostatních struktur se nepoužijí obecná ustanovení k určování skutečných majitelů, neboť se k jejich určení použije speciální právní úprava. Platí, že skutečným majitelem fundace je její zakladatel, člen správní nebo dozorčí rady, revizor nebo osoba v obdobném postavení a taková osoba, v jejíž osobní podpoře spočívá podle zakladatelského právního jednání fundace její účel.¹⁷⁵ Fundace může být, v rozporu se všeobecným přesvědčením, založena také za ryze soukromým účelem, a to ve formě rodinné fundace. Rodinná fundace byla inkorporována do českého právního řádu novelou zákona¹⁷⁶ již v roce 2017. V posledních letech můžeme sledovat trend v zakládání rodinných fundací jakožto alternativy k soukromým svěřenským fondům.¹⁷⁷

V případě ústavu nebo obecně prospěšné společnosti se za skutečného majitele považuje zakladatel, ředitel, člen správní nebo dozorčí rady nebo osoba v obdobném postavení.¹⁷⁸

Právní uspořádání, mezi které se v souladu s výkladovými ustanoveními zákona o evidenci skutečných majitelů řadí svěřenský fond, kterému se podrobněji věnuji v následující kapitole, mají širší vymezení osob zapisovaných na pozici skutečného majitele. Skutečným majitelem právního uspořádání se rozumí zakladatel, svěřenský správce, osoba oprávněná k výkonu dohledu nad správou právního uspořádání a osoba, která může jmenovat nebo odvolat svěřenského správce nebo obmyšleného, dále obmyšlený a okruh osob, v jejichž zájmu bylo

¹⁷³ HENDRYCH, Dušan. Obecně prospěšná společnost. In: HENDRYCH, Dušan a kol. Právnický slovník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, ISBN: 978-80-7400-059-1.

¹⁷⁴ Srov. § 2 písm. b) zákona č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů, v platném znění.

¹⁷⁵ Srov. § 6 odst. 1 zákona č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů, v platném znění.

¹⁷⁶ Zákon č. 586/1992 Sb., zákon České národní rady o daních z příjmů, v platném znění.

¹⁷⁷ Dostupné z: <https://portal.pohoda.cz/dane-ucetnictvi-mzdy/dan-z-prijmu/sverensky-fond-a-rodinna-fundace/>.

¹⁷⁸ Srov. § 6 odst. 2 zákona č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů, v platném znění.

právní uspořádání zřízeno nebo je spravováno, pokud taková osoba není obmyšleným.¹⁷⁹

Rozhodující vliv je pro Ostatní struktury taktéž speciálně upraven a obecná ustanovení se pro určování rozhodujícího vlivu v tomto případě neužijí. Rozhodující vliv je v případě Ostatních struktur spojen s možností osoby dosáhnout toho, že statutární orgán, svěřenský správce nebo jiný řídicí orgán rozhodne dle vůle dané osoby.¹⁸⁰

Podstatou speciálního ustanovení § 6 zákona o evidenci skutečných majitelů je, že „nepostačí, aby byla do evidence zapsána pouze jedna či některé z osob ve výčtu formálních skutečných majitelů.“¹⁸¹ Evidující osoba je tedy povinna do evidence skutečných majitelů zapsat každou osobu, která naplňuje podmínku v tomto ustanovení uvedenou.

4.2.1. Svěřenské fondy

Svěřenský fond se bezpochyby zařazuje do Ostatních struktur, neboť se jedná o právní uspořádání. V souladu s občanským zákoníkem se svěřenským fondem rozumí soubor majetku ve správě svěřenského správce, který je vyčleněný z majetku zakladatele svěřenského fondu a který po jeho vložení do svěřenského fondu *stricto sensu* nenáleží nikomu.¹⁸²

Zakladatel každého svěřenského fondu musí přijmout ve formě veřejné listiny statut, který obsahuje zejména označení svěřenského fondu a majetek, který svěřenský fond tvoří, informace o obmyšlených a počtu nebo jednání svěřenských správců.¹⁸³

Mezi subjekty zúčastněné na svěřenském fondu je nutno zařadit zejména zakladatele, svěřenského správce, obmyšleného nebo protektora. Zakladatel vyčleňuje ze svého výlučného vlastnictví majetek do svěřenského fondu a dává takový majetek do správy svěřenského správce. Po založení svěřenského fondu náleží zakladateli „ve vztahu k činnosti rozsáhlé kontrolní oprávnění. To je zřejmě možné vykonávat i preventivně, tj. vymezit určitý okruh právních jednání, s nimiž musí zakladatel vyslovit souhlas předem. Správce je povinen zakladateli umožnit

¹⁷⁹ Srov. § 6 odst. 3 zákona č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů, v platném znění.

¹⁸⁰ Srov. § 5a odst. 2 a 3 zákona č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů, v platném znění.

¹⁸¹ BASTLOVÁ, VAŠKOVÁ, Zákon o evidenci skutečných majitelů (37/2021 Sb.). Praktický komentář, § 6, Wolters Kluwer, 2023, ISBN: 978-80-7676-151-3.

¹⁸² Srov. § 1448 odst. 3 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění.

¹⁸³ Srov. § 1452 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění.

*kontrolu dokladů o svěřenském fondu a předložit vyžádané vyúčtování, zprávu nebo jinou informaci.*¹⁸⁴

Svěřenský správce je jmenován a odvoláván zakladatelem, pokud není ve statutu svěřenského fondu uvedeno jinak. „Správce může být jakákoliv svéprávná fyzická osoba anebo právnická osoba, o níž tak stanoví zákon. V současné době je oprávnění vykonávat funkci svěřenského správce přiznáno investičním společnostem, které mohou být svěřenskými správci investičního fondu vytvořeného jako svěřenského fondu, tak I svěřenského fondu, který není fondem investičním.“¹⁸⁵ Za výkon činnosti náleží svěřenskému správci odměna. „Odměna svěřenského správce bude podléhat zdanění. Ačkoliv tento typ příjmu není zákonem o daních z příjmů výslovně řešen, bude správcova odměna podléhat podle § 7 odst. 1 DPřij21 zdanění příjmů ze samostatné činnosti.“¹⁸⁶

Obmyšlené určí zakladatel nebo může být způsob jejich určení *pro futuro* upraven ve statutu svěřenského fondu. Počet obmyšlených není žádným způsobem omezen a je zcela na uvážení zakladatele, kdo se obmyšleným stane. „Obmyšlený je osobou, pro jejíž prospěch (výhodu) byl svěřenský fond zřízen, a jejíž prospěch je cílem, který sleduje účel svěřenského fondu. Obmyšlený získává právo na poskytnutí bezplatného plnění z majetku ve svěřenském fondu za podmínek stanovených v pravidlech svěřenského fondu, respektive ve statutu.“¹⁸⁷

Protektor není obligatorní pozicí zřizovanou ve svěřenském fondu, avšak odborné publikace se přiklání k tomu, že zřízení pozice protektora by mělo být pravidlem u většiny svěřenských fondů, a to z důvodu jeho činnosti spočívající v dohlížení na náležitou správu svěřenského fondu. „Osobu protektora lze považovat za stejně esenciální složku svěřenského fondu, jako je zakladatel, svěřenský správce a obmyšlený. Vyjma těch nejjednodušších svěřenských fondů by

¹⁸⁴ TICHÝ, Luboš, Kateřina RONOVSÁ a Miloš KOCÍ, ed. Trust a srovnatelné instituty v Evropě. Praha: Centrum právní komparistiky Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, 2014. ISBN 978-80-87488-14-0, S. 180.

¹⁸⁵ KOTRBOVÁ, Sylva. Svěřenský fond. Ad Notam, 2014, č. 5, s. 12 – 14.

¹⁸⁶ JOSKOVÁ, Lucie a Lukáš PĚSNA. Správa cizího majetku. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Právo prakticky. ISBN 978-80-7552-552-9, S. 123.

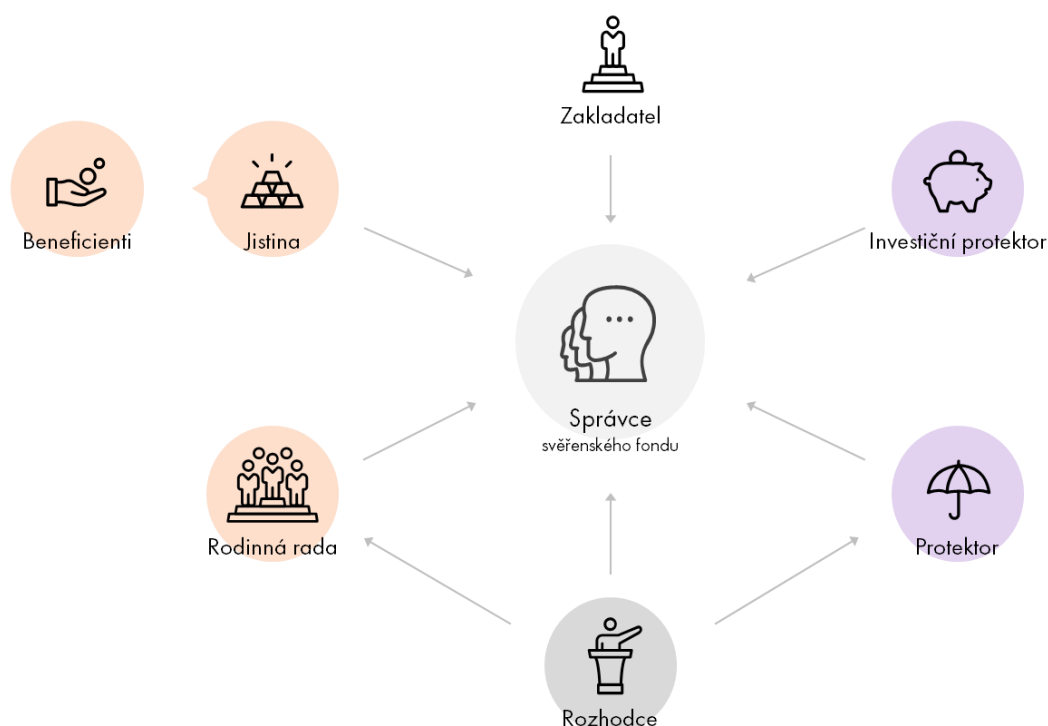
¹⁸⁷ PIHERA, Vlastimil. § 1457 [Obmyšlený a diskreční svěřenský fond]. In: SPÁČIL, Jiří, KRÁLÍK, Michal a kol. Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 1563, marg. č. 1., ISBN: 978-80-7400-803-0.

*protektor vždy měl být jmenován a podílet se v rámci preventivní kontroly na existenci svěřenského fondu.*¹⁸⁸

Výše uvedený výčet osob zapojených do organizace svěřenského fondu není kompletní a ze strany zakladatele může být zřízeno více orgánů (pozic), které budou dohlížet na řádnou správu majetku vyčleněného do svěřenského fondu.

Níže předkládám možnou organizační strukturu svěřenského fondu, která je širší a neobsahuje pouze esenciální subjekty zúčastněné na svěřenském fondu, jak jsou popsány výše. Jak je ze struktury zřetelné, ústřední postavou při správě svěřenského fondu je jeho svěřenský správce.

*Obrázek 2
Struktura svěřenského fondu*

Identifikace skutečných majitelů v případě trustu je z důvodu složité struktury jednotlivých trustů (a tedy také svěřenských fondů) náročná a vyžaduje značné úsilí při identifikaci.¹⁸⁹ Zákon o evidenci skutečných majitelů taxativně

¹⁸⁸ HOLLMANN, Jakub. Svěřenský fond v českém právním prostředí: jeho parametry, efektivní správa a daňové dopady – 1. část. Právní rozhledy, 2022, č. 9, s. 313-320).

¹⁸⁹ FATF and Egmont Group (July 2018), Concealment of Beneficial Ownership.

vymezuje osoby, které budou zapsáni do evidence skutečných majitelů.¹⁹⁰ Za skutečné majitele je třeba považovat:

- i. zakladatele, který je podrobněji upraven v ustanovení § 1448 a násl. občanského zákoníku a který je osobou, která vyčlenila ze svého majetku majetek do svěřenského fondu;
- ii. svěřenského správce, který je podrobněji upraven v ustanovení § 1453 a násl. občanského zákoníku a který je osobou, které náleží plná správa majetku vloženého do svěřenského fondu;
- iii. osobu oprávněnou k výkonu dohledu nad správou svěřenského fondu a oprávněnou jmenovat nebo odvolat svěřenského správce nebo obmyšleného, kdy bude taková osoba zpravidla nazývána protektorem;
- iv. obmyšleného, který je podrobněji upraven v ustanovení § 1457 a násl. občanského zákoníku a který je osobou, které je plněno ze strany svěřenského fondu; a
- v. další osobu, ve prospěch které byl svěřenský fond založen, za předpokladu, že není obmyšleným (zde se jedná o určité vyplnění možné mezery ve výše uvedeném taxativním výčtu).

4.2.2. Stát a veřejnoprávní korporace

V rámci plnění povinnosti evidovat skutečné majitele je možno v případě některých entit dospět k závěru, že pro zápis na pozici skutečného majitele naplňuje podmínky stát nebo veřejnoprávní korporace.

Zákon o evidenci skutečných majitelů pamatuje na širokou výjimku týkající se evidování skutečných majitelů pro stát a veřejnoprávní korporace. Skutečného majitele v souladu se zákonem nemají:

- i. *„stát a územní samosprávný celek, dobrovolný svazek obcí, státní příspěvková organizace, příspěvková organizace územního samosprávného celku; a*

¹⁹⁰ Srov. § 6 odst. 3 zákona č. 37/2021, o evidenci skutečných majitelů, v platném znění.

- ii. česká právnická osoba založená nebo zřízená za účelem uspokojování potřeb veřejného zájmu [...]; v případě obchodní korporace se vždy vyžaduje, aby veškeré podíly v ní měly přímo nebo nepřímo Česká republika, kraj nebo obec“¹⁹¹

(dále jen „Právnické osoby zřizované ve veřejném zájmu“).

Stát jako takový se v porovnání s běžnými právnickými osobami veřejného práva liší zejména v tom, že běžná veřejnoprávní korporace má základní znaky,¹⁹² mezi které se řadí zejména:

- i. veřejnoprávní forma zřízení – veřejnoprávní korporace jsou zřizovány „zákonem nebo jiným vrchnostenským aktem na základě zákona;“¹⁹³
- ii. majetkoprávní samostatnost, resp. finanční nezávislost – jedná se o právo nakládat s vlastním majetkem a samostatně s ním hospodařit (majetková samostatnost je nutným předpokladem pro efektivní fungování veřejnoprávní korporace);¹⁹⁴
- iii. personální substrát, podílející se na vytváření vůle dané korporace – personální substrát je znakem jak veřejnoprávních, tak soukromoprávních korporací,¹⁹⁵ avšak v případě některých veřejnoprávních korporací je členství povinné (povinné členství stanovuje 12 komor z celkových 14, které upravuje právní řád České republiky); a
- iv. vlastní sféra působnosti, v rámci které se uplatňuje veřejná moc konkrétní veřejnoprávní korporace.

Oproti výše uvedenému je nejvýznamnějším znakem státu státní moc, která „je druhem veřejné moci, která se vyznačuje schopností vnutit vůli vyjadřující státní (resp. veřejný) zájem jednotlivcům, sociálním skupinám i celé společnosti. V demokratických státech je zdrojem a nositelem S. lid, tj. souhrn státních občanů, který svoji svrchovanost projevuje zejména ve volbách

¹⁹¹ Srov. § 7 odst. 1 zákona č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů v aktuálním znění.

¹⁹² BERAN, Karel. Právnické osoby veřejného práva: veřejnoprávní subjektivita, veřejnoprávní korporace, veřejný ústav, právní povaha univerzity, právní povaha církví. Praha: Linde, 2006. 191 s. ISBN 8072015982, S. 53 a násl.

¹⁹³ HENDRYCH, Dušan. § 4 [Veřejnoprávní korporace]. In: HENDRYCH, Dušan a kol. Správní právo. Obecná část. 9. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, ISBN: 978-80-7400-624-1, S. 68, marg. č. 117.

¹⁹⁴ Dostupné z: <https://www.ucetniportal.cz/wiki/html?item=17560>.

¹⁹⁵ JUDr. Kateřina Ronovská, Ph.D., Právnické osoby, pojem a kategorizace, dostupné z: https://is.muni.cz/el/econ/jaro2006/KVPRNO/PRAVNICKE_OSOBY_-_pro_ESF.pdf?lang=en.

a v referendu.“¹⁹⁶ Státní moc se dále člení na moc zákonodárnou, výkonnou a soudní.¹⁹⁷

Právě část státní moci přenáší v rámci své působnosti stát na veřejnoprávní korporace, čímž je rozšířena působnost veřejnoprávní korporace nad rámec vlastní sféry působnosti. Veřejnoprávní korporace v takovém případě vykonávají přenesenou působnost. „*Otázka toho, jestli se jedná o výkon samostatné nebo přenesené působnosti, má význam například pro kontrolu jejího výkonu a vyřizování opravných prostředků ve správním řízení [...] nebo pro její financování (na výkon přenesené působnosti je poskytován příspěvek ze státního rozpočtu).*“¹⁹⁸

V souladu s kogentními ustanoveními zákona může stát založit nebo se jinak účastnit založení obchodní korporace, avšak pouze za předpokladu, že taková obchodní korporace má formu akciové společnosti.¹⁹⁹ Při založení společnosti a v dalších soukromoprávních vztazích se považuje stát za právnickou osobu,²⁰⁰ avšak „*i v takových případech, kdy stát vystupuje jako strana soukromoprávního vztahu, nelze jeho postavení bez dalšího ztotožňovat s postavením jednotlivce. I v takových vztazích stát nedisponuje skutečně autonomní vůlí. Jeho jednání se musí vždy řídit zákonem, i když stát zastupují z jeho pověření jiné subjekty. Při posuzování pozice státu v takových vztazích nelze proto zcela odhlédnout od druhé dimenze státu, tj. té, v níž vykonává svou hlavní funkci, tedy státní moc.*“²⁰¹

I přes to, že v souladu s výše uvedeným je stát oprávněn podnikat a vstupovat do soukromoprávních vztahů, zákon o evidenci skutečných majitelů obsahuje zcela legitimní výjimku, která spočívá v nevyvratitelné domněnce, že stát ani veřejnoprávní korporace skutečného majitele nemají. „*Nezjišťují a nezapisují ani náhradní skutečné majitele podle § 5. V evidenci se u těchto entit objevuje pouze informace: [“Zadaný předmět vyhledávání nepodléhá povinnosti*

¹⁹⁶ GERLOCH, Aleš, SYLLOVÁ, Jindřiška. Státní moc. In: HENDRYCH, Dušan a kol. Právnický slovník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.

¹⁹⁷ Srov. čl. 2 odst. 1 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, v platném znění.

¹⁹⁸ VETEŠNÍK, Pavel, JEMELKA, Luboš. § 26a [Přenesená působnost]. In: VETEŠNÍK, Pavel, JEMELKA, Luboš. Zákon o obecní policii. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, ISBN: 978-80-7400-729-3, S. 369.

¹⁹⁹ Srov. § 28 zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, v platném znění.

²⁰⁰ Srov. § 21 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění.

²⁰¹ Nález Ústavního soudu ze dne 4. 3. 2004 sp. zn. III. ÚS 495/02.

eidovat skutečného majitele podle zákona č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů.“²⁰²

Nižší územně samosprávné celky (obce) i vyšší územně samosprávné celky (kraje), jsou veřejnoprávními korporacemi, a tudíž se na ně vztahují výše uvedená pravidla o evidování skutečných majitelů.²⁰³ Ke stejnému názoru se přiklání také Finanční analytický úřad ve svém metodickém pokynu, kde je uvedeno, že „v případě obcí a vyšších územních samosprávných celků a jimi zřizovaných institucí, stejně jako u státních orgánů a jimi zřizovaných institucí či státních podniků nelze fakticky o skutečném majiteli uvažovat.“²⁰⁴

Výše uvedené pojetí výjimky k evidování skutečných majitelů si je možno vysvětlit a odůvodnit skutečností, že v případě, kdy rozhodující vliv vykonává stát nebo veřejnoprávní korporace, *stricto sensu* takový vliv vykonává lid prostřednictvím jím zvolených orgánů, a v takovém případě je zcela nemyslitelné skutečného majitele určovat a zapisovat do evidence skutečných majitelů.

Zákon o evidenci skutečných majitelů rozšiřuje ustanovení o Právnických osobách zřizovaných ve veřejném zájmu a stanovuje, že skutečného majitele nemají:

- i. školská právní osoba zřízená státem, územním samosprávným celkem nebo dobrovolným svazkem obcí – „*školská právní osoba je specifickou právní formou právní osoby. Z hlediska teoretického se jedná o právní osobu soukromého práva, a to bez ohledu na to, kdo je jejím zřizovatelem. Školská právní osoba vzniká na základě vůle jejího zřizovatele [...], přičemž rozhodující právní skutečností je zakladatelské právní jednání, které může mít formu zřizovací listiny nebo zřizovatelské smlouvy.*“²⁰⁵ Z uvedeného tedy jednoznačně vyplývá, že pro další určení, zda školská právní osoba má skutečného majitele, je zcela zásadní právě osoba zřizovatele, kterou je vždy možno zjistit ze zakladatelského právního jednání;

²⁰² BASTLOVÁ, VAŠKOVÁ, Zákon o evidenci skutečných majitelů (37/2021 Sb.). Praktický komentář, § 6, Wolters Kluwer, 2023.

²⁰³ srov. § 2 odst. 1 zákona č. 128/2000 sb., o obcích (obecní zřízení), v platném znění, a § 1 odst. 2 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), v platném znění.

²⁰⁴ Metodický pokyn č. 3 Finančního analytického úřadu, S. 5.

²⁰⁵ MORAVEC, Ondřej. § 124 [Hlavní činnost a zřizovatel školské právní osoby]. In: RIGEL, Filip, BAHÝLOVÁ, Lenka, MORAVEC, Ondřej, PUŠKINOVÁ, Monika, KUDROVÁ, Veronika. Školský zákon. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN: 978-80-7400-550-3, S. 590, marg. č. 1.

- ii. veřejná výzkumná instituce – veřejnou výzkumnou institucí se rozumí právnická osoba, „jejímž hlavním předmětem činnosti je výzkum, včetně zajišťování infrastruktury výzkumu, vymezený zákonem č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu a vývoje;“²⁰⁶
- iii. právnická osoba zřízená zákonem nebo mezinárodní smlouvou;
- iv. státní podnik a národní podnik – státním podnikem se rozumí právnická osoba, která „provozuje podnikatelskou činnost se státním majetkem vlastním jménem a na vlastní odpovědnost. S majetkem státu má S. právo hospodařit.“²⁰⁷ Národní podnik předcházela státnímu podniku, neboť došlo na základě nové právní úpravy²⁰⁸ k přeměně většiny národních podniků na státní podnik. Nadále se v České republice nachází malé množství národních podniků (např. Budějovický Budvar);
- v. evropské seskupení pro územní spolupráci – „Evropská seskupení pro územní spolupráci (ESÚS) byla vytvořena s cílem usnadnit přeshraniční, nadnárodní a meziregionální spolupráci mezi členskými státy či jejich regionálními a místními orgány. ESÚS těmto partnerům umožňují realizovat společné projekty, sdílet odborné znalosti a zlepšovat koordinaci územního plánování;“²⁰⁹
- vi. právnická osoba, ve které má přímo nebo nepřímo veškeré podíly a podíly na hlasovacích právech Česká republika, kraj nebo obec; a
- vii. obecně prospěšná společnost a ústav, jejichž zakladatelem je Česká republika, kraj nebo obec.

²⁰⁶ HAVLAN, Petr. Veřejné výzkumné instituce. Právní zpravodaj, 15. 12. 2005.

²⁰⁷ PLÍVA, Stanislav. Státní podnik. In: HENDRYCH, Dušan a kol. Právní slovník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.

²⁰⁸ Zákon č. 88/1998 Sb., o státním podniku, v platném znění.

²⁰⁹ Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/94/evropska-seskupeni-pro-uzemni-spolupraci-esus->.

5. Evidence skutečných majitelů v dalších státech Evropské unie

V rámci diplomové práce bych se rád zaměřil také na porovnání systému v evidování skutečných majitelů některých členských států Evropské unie. Za tímto účelem jsem zvolil dva představitele, kterým se níže podrobněji věnuji, a to Slovenskou republiku a Francouzskou republiku, neboť z jejich strany nebylo ke dni uzavření rukopisu této diplomové práce přistoupeno k opatřením na základě Rozhodnutí SDEU a informace zde obsažené jsou tedy aktuální a relevantní.

i. Slovenská republika

Slovenská republika považuje za konečného uživatele výhod (*org. konečného uživateľa výhod*) osobu, která skutečně ovládá nebo kontroluje právnickou osobu, fyzickou osobu – podnikatele nebo sdružení majetku a dále se za konečného uživatele výhod považuje každá osoba, která má zákonem stanovenou výši podílu ve společnosti, podílu na rozdělování prostředků nebo je schopna jmenovat nebo odvolat statutární, řídicí nebo dozorčí orgán.²¹⁰ Konečný uživatel výhod je tedy slovenskou verzí skutečného majitele známého českému právnímu řádu.

Velikost podílu, který musí fyzická osoba ovládat, aby naplnila definici konečného uživatele výhod, se shoduje s právní úpravou České republiky, neboť se jedná o implementaci AML směrnice. Odlišnost můžeme nalézt v úpravě konečného uživatele výhod právního uspořádání, neboť ten je definován jako:

- a) zakladatel nebo zřizovatel sdružení majetku;
- b) osoba, která má právo jmenovat nebo odvolat statutární, řídicí dozorčí nebo kontrolní orgán, nebo jmenovat nebo odvolat takovou osobu, která má k výše uvedenému oprávnění;
- c) statutární, řídicí, dozorčí nebo kontrolní orgán nebo členem obdobných orgánů; nebo

²¹⁰ Slov. § 6a zákona č. 297/2008 Z.z., o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a o ochrane pred financovaním terorizmu a o zmene a doplnení niektorých zákonov (slovenský AML zákon).

d) je příjemcem alespoň 25 % prostředků, které poskytuje sdružení majetku; pokud takové osoby nebyly určeny, tak se jedná o okruh osob, kterým bude v budoucnu plněno.²¹¹

Konečný uživatel výhod se identifikuje v souladu s příslušnými ustanoveními zákona, kterým byla provedena implementace AML směrnice do slovenského právního řádu.²¹² O skutečném majiteli se zjišťuje jméno, příjmení, rodné číslo (pokud bylo přiděleno) nebo datum narození, adresa trvalého nebo jiného pobytu, státní příslušnost, druh a číslo dokladu.²¹³ Všechny získané údaje o konečném uživateli výhod je povinná osoba povinna vést v listinné a/nebo elektronické podobě po dobu, kdy osoba splňuje podmínky konečného uživatele výhod a po dalších pět let, což je ve srovnání s AML zákonem, resp. zákonem o evidenci skutečných majitelů dle českého právního řádu poloviční doba.

Povinné osoby mohou zapisovat své konečné uživatele výhod již od 1. 11. 2018, avšak povinnost podat návrh na zápis skutečného majitele musela být splněna do 31. 12. 2019.²¹⁴

Koneční uživatelé výhod jsou zapsáni v registru konečných uživatelů výhod (*org. register konečných užívateľov výhod*), který vede, stejně jako další veřejné rejstříky Slovenské republiky, úřad pro veřejné zakázky (*org. Úrad pre verejné obstarávanie*).²¹⁵

Slovenská republika má se získáváním informací o konečných uživateli výhod více zkušeností, než je běžné u dalších států Evropské unie, neboť nad rámec požadavků AML Směrnice, resp. IV. AML směrnice, zavedla zákonem č. 315/2016 Z.z., o registri partnerov verejného sektora a o zmene a doplnení niektorých zákonov (dále jen „**zákon o registru partnerů veřejného sektoru**“), registr partnerů veřejného sektoru,

²¹¹ Srov. § 6a písm. c) zákona č. 297/2008 Z.z., o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a o ochrane pred financovaním terorizmu a o zmene a doplnení niektorých zákonov (slovenský AML zákon).

²¹² zákon č. 297/2008 Z.z., o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a o ochrane pred financovaním terorizmu a o zmene a doplnení niektorých zákonov (slovenský AML zákon)

²¹³ Srov. § 7 zákona č. 297/2008 Z.z., o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a o ochrane pred financovaním terorizmu a o zmene a doplnení niektorých zákonov (slovenský AML zákon).

²¹⁴ Dostupné z: <https://www.podnikajte.sk/zakonne-povinnosti-podnikatela/zapis-konecnych-uzivatelov-vyhod-do-obchodneho-registra>.

²¹⁵ Dostupné z: <https://www.uvo.gov.sk/udaje-o-hospodarskych-subjektoch-vedene-uradom/register-konecnych-uzivatelov-vyhod>.

tj. informační systém státní správy, který obsahuje údaje o těch osobách, které přijímají peněžité nebo nepeněžité plnění z veřejných zdrojů, uzavírají smlouvy (týkající se zejména veřejných zakázek) nebo smlouvy s pojišťovnami. Zápis do registru však není povinný v případě všech výše vyjmenovaných situací, neboť se uplatňují „jisté limity, díky kterým jsou malé zakázky od této povinnosti osvobozeny. Pokud je výše plnění ze smlouvy pod limitem 100 000 EUR, registrace není povinná. U rámcových smluv, jejichž výše plnění není předem známa, je limit stanoven na částku 250 000 EUR ročně.“²¹⁶

V souladu se zákonem o registru partnerů veřejného sektoru probíhá zápis těchto osob do registru od 1. 1. 2017, a to prostřednictvím oprávněné osoby, kterou zákon o registru partnerů veřejného sektoru rozumí zejména advokáta, notáře, banku, auditora nebo daňového poradce. Právě oprávněná osoba je povinna v souladu se zákonem identifikovat konečného uživatele výhod.²¹⁷

V případě, že záznam informací do registru partnerů veřejného sektoru neproběhne v souladu se zákonem, údaje v něm uvedeného nebudou v souladu se stavem skutečným nebo budou jiným způsobem porušeny povinnosti související s registrem partnerů veřejného sektoru, může být udělena peněžité pokuta partnerovi veřejného sektoru, resp. jeho statutárnímu orgánu, konečnému uživateli výhod nebo oprávněné osobě, nebo může dojít k výmazu partnera veřejného sektoru z registru.

ii. Francouzská republika

Francie zřídila v souvislosti s implementací IV. AML směrnice registr skutečných vlastníků [org. *Registre des bénéficiaires effectifs (RBE)*] a byl přijat zákon č. 2016-1691 ze dne 9. prosince 2016 o transparentnosti, boji proti korupci a modernizaci hospodářského života (org. *relative à la transparence, à la lutte contre la corruption et à la modernisation de la vie économique*).²¹⁸

²¹⁶ Dostupné z: <https://slovenskedane.cz/blog/rejstik-partneru-verejneho-sektoru/>.

²¹⁷ Dostupné z: <https://www.rpvs.eu/cs/#3>.

²¹⁸ Dostupné z: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000033558528>.

Skutečným vlastníkem se v souladu s nařízením²¹⁹ a vyhláškami²²⁰ rozumí:

- a) osoba, která drží větší než 25 % podíl na základním kapitálu a/nebo hlasovacích právech;
- b) osoba, která přímo nebo nepřímo ovládá osobu povinnou;
- c) osoba, které náleží kontrola nad řídicími orgány společnosti nebo nad valnou hromadou společníků nebo akcionářů; a
- d) pokud žádná osoba nenaplní výše uvedené, právní zástupce společnosti.²²¹

Zápis se provádí prostřednictvím jednotného elektronického formuláře M'-BE,²²² a to u příslušného obchodního soudu.²²³ Samotný proces zápisu skutečného majitele měl proběhnout do 1. 4. 2018 (u společností vzniklých před 1. 8. 2017) a u společností vzniklých později je nutno splnit povinnost již při zápisu společnosti do obchodního rejstříku (nejpozději však do 15 dnů ode dne zápisu).²²⁴

O skutečném vlastníku je třeba uvést jméno (uživatelské jméno, pseudonymy, křestní jména), datum a místo narození, státní příslušnost, osobní adresu, povahu a podmínky kontroly vykonávané nad společností a rozsah této kontroly a konečně datum, kdy se osoba stala skutečným vlastníkem.²²⁵

Pokud nelze skutečného vlastníka dle výše uvedených kritérií identifikovat, je skutečným vlastníkem fyzická osoba nebo osoby, které právně zastupují společnost nebo jiný subjekt, který je k evidování skutečného vlastníka povinen.²²⁶

²¹⁹ Nařízení č. 2020-115 ze dne 12. února 2020.

²²⁰ Vyhlášky č. 2020-118 a č. 2020-119 ze dne 12. února 2020, zveřejněnými v Úředním věstníku ze dne 13. února 2020.

²²¹ Dostupné z: <https://www.infogreffe.fr/rbe> a <https://api.gouv.fr/les-api/api-rbe>.

²²² Dostupné z: <https://www.infogreffe.fr/documents/20126/0/Formulaire+M%27BE+Soci%C3%A9t%C3%A9s.pdf>.

²²³ Srov. čl. L. 561-46 CMF.

²²⁴ Dostupné z: <https://www.doctrinactu.fr/post/identification-du-b%C3%A9n%C3%A9ficiaire-effectif>.

²²⁵ Dostupné z: <https://www.legalplace.fr/guides/registre-beneficiaires-effectifs/>.

²²⁶ Srov. čl. R. 561-1 až R. 561-3 měnového a finančního zákoníku.

6. Závěr

V závěru diplomové práce bych se rád zamyslel na tím, zda jsem zjištěními uvedenými v textu této práce dosáhl cílů, které jsem si vytyčil v jejím úvodu. Současně by bylo vhodné shrnout ty poznatky, které jsou pro evidenci skutečných majitelů zásadní.

Mám za to, že v rámci analýzy AML problematiky je postaveno zcela najisto, že určování skutečného majitele a právní úprava AML je jednou z nejdůležitějších propojení evidence skutečných majitelů na další oblast práva. V rámci právní úpravy AML jsou definovány povinné osoby, které provádí identifikaci osob (zejména svých klientů). Současně je v uvedené právní úpravě stanovena definice skutečného majitele.

Definice skutečného majitele, která byla v této diplomové práci podrobně analyzována a jednotlivé složky rozebrány, je dle mého názoru aktuálně široká a pojme všechny případy a situace, kdy se skutečný majitel eviduje. Po Novele zákona o evidenci skutečných majitelů již došlo k harmonizaci českého práva s AML směrnici, což jednoznačně dokazuje také upuštění Evropské unie od dalších výzev k nápravě aktuálního stavu.

Na základě aktuální právní úpravy se dají zcela jistě určit skuteční majitelé obchodních korporací, neboť vlastnické struktury bývají zřejmé, a to částečně i z veřejných zdrojů (výpisů z příslušných evidencí a rejstříků nebo zveřejňovaných dokumentů, jako jsou zprávy o vztazích nebo výroční zprávy). Aktuální systém evidence skutečných majitelů již umožňuje také širokou škálu automatických průpisů, avšak věřím, že *pro futuro* bude automatický průpis ještě zdokonalen. Bodem takového zdokonalení by mohlo být např. zajištění automatického průpisu mezi jednotlivými údaji evidovanými v evidenci skutečných majitelů, neboť automatický průpis aktuálně funguje pouze na principu získávání informací z obchodního rejstříku.

Problém dle mého názoru nastává v případě využití tzv. bílého koně, kdy je odhalení skutečného majitele nadále velmi problematické a pro zjištění skutečného stavu by bylo zapotřebí kooperace tzv. bílého koně s osobou provádějící zápis nebo mít přístup k jiným důkazům, na základě kterých se dají zjistit skuteční majitelé konkrétní entity. Mám za to, že v případě přípravy novel AML směrnice nebo zákona o evidenci skutečných majitelů, by měla být ze

strany zákonodárce brána tato problematika na zřetel, neboť se jedná o podstatný účel evidování skutečných majitelů, který má praktické dopady. Bylo by vhodné stanovit osobě provádějící zápis do evidence skutečných majitelů širší povinnosti v rámci zjištění totožnosti skutečného majitele, neboť právě takovým postupem by byl naplněn účel a smysl evidování skutečných majitelů.

Při zaměření na svěřenské fondy jsem došel k závěru, že aktuální právní úprava svou definicí skutečného majitele svěřenských fondů vychází z praxe a určení skutečných majitelů je jednoznačné. Zde je důležité zmínit, že množství informací o skutečných majitelích svěřenských fondů je možno zjistit příslušnými orgány např. ze zakladatelských právních jednání nebo z veřejných rejstříků, a to zejména v případě svěřenských správců, kteří se za skutečného majitele také považují. V případě svěřenských fondů se však nadále můžeme ptát, zda evidování skutečných majitelů je v souladu s jejich účelem, a to zejména v případě, kdy se zapisuje celý okruh potenciálních beneficentů. Je postaveno zcela na jisto, že zájem na znalosti skutečného majitele je legitimní, avšak není zcela jisté, zda by bylo z výše uvedených důvodů využito institutu svěřenského fondu ze strany jeho zakladatele, a to zejména v zahraničí, kde mají majetková uspořádání v různých formách dlouhou historii.

Při analýze vývoje právní úpravy jsem se zaměřil na směrnice Evropské unie, kde je jednoznačně znatelný vývoj, a to jak v množství povinných subjektů při zjišťování skutečných majitelů, tak v prohlubování povinností těchto subjektů. V rámci posledních let bylo projednávání a vydávání nových směrnic v oblasti AML až překotné a všechny nově přijaté směrnice Evropské unie zakládaly velké množství nových povinností, které bylo nutno implementovat do právních rádu členských států Evropské unie a zajistit řádné naplnění povinností také ze strany povinných osob. Takový postup ze strany Evropské unie není dle mého názoru možno považovat za zcela vhodný, neboť povinné osoby nejsou schopny v tak krátkých časových intervalech kvalitně nastavit interní postupy ohledně nových AML pravidel.

V souvislosti s Rozhodnutím SDEU je možno předpokládat, že dojde ke změně zákona o evidenci skutečných majitelů, neboť informace obsažené v evidenci skutečných majitelů je možno považovat za relativně obsáhlé a nabízející velice blízkou identifikaci osoby pro širokou veřejnost. Dle mého názoru by bylo vhodné zajistit širší přístup do evidence skutečných majitelů

orgánů veřejné správy, a naopak omezit přístup veřejnosti k údajům uvedeným v evidenci skutečných majitelů, kdy by bylo možno veřejně dohledat např. pouze jméno a příjmení skutečného majitele.

V rámci analýzy právní úpravy evidence skutečných majitelů, resp. obdobných institucí Slovenské republiky a Francouzské republiky, jsem došel k závěru, že implementace AML směrnice proběhla v obou právních řádech správně a nevykazují žádné závažné interpretační problémy. V případě Slovenské republiky jsem se zaměřil také na úpravu „registru partnerů veřejného sektoru“, což byl v souladu se zjištěnými informacemi určitý předstupeň evidence skutečných majitelů. Odlišností však bylo a nadále je, že do registru nemusí být zapsány všechny právnické osoby a další uspořádání v souladu s AML směrnicí a z toho důvodu nebylo možné považovat tento registr za naplnění implementační povinnosti Slovenské republiky.

Mám za to, že zjištěními uvedenými v této diplomové práci se mi podařilo odpovědět na všechny otázky, které jsem si vytyčil v jejím úvodu.

Zdroje

Seznam použité literatury

1. ALEXANDER, J., ARABASZ, J., ČÁP, Z., DĚDIČ, J., DOLEŽIL, T., FILIP, V., HRABÁNEK, D., KŘÍŽ, J., KUBÍK, M., LÁLA, D., LASÁK, J., MAREK, R., MAULEOVÁ, J., NĚMEC, L. a kol. Zákon o obchodních korporacích: Komentář. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO90_2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.
2. BASTLOVÁ, VAŠKOVÁ, Zákon o evidenci skutečných majitelů (37/2021 Sb.). Praktický komentář, § 5, Wolters Kluwer, 2023, ISBN: 978-80-7676-151-3.
3. BERAN, Karel. Právní osoby veřejného práva: veřejnoprávní subjektivita, veřejnoprávní korporace, veřejný ústav, právní povaha univerzity, právní povaha církví. Praha: Linde, 2006. 191 s. ISBN 8072015982.
4. BÉREŠ, J., HLADKÁ, M., KATOLICKÁ, M. Zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu: Komentář. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO253_2008CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.
5. COUFALÍK, Petr. § 1134 [Volba a odvolání správce]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 1., ISBN: 978-80-7400-747-7.
6. ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. Právo obchodních korporací. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021. ISBN 978-80-7598-991-8.
7. DOES DE WILLEBOIS, Emile van der. The puppet masters: how the corrupt use legal structures to hide stolen assets and what to do about it. Washington, DC: World Bank, c2011. ISBN 978-0-8213-8894-5.
8. DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. Občanské právo hmotné. Praha: Wolters Kluwer, 2013. ISBN 978-80-7478-326-5.
9. DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. Občanské právo hmotné. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-187-3.
10. DVOŘÁK, Tomáš. Valná hromada s.r.o. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-710-0.

11. Filippo Nosedá, CRS and beneficial ownership registers—what serious newspapers and tabloids have in common: The improbable story of a private client lawyer turned human rights activist, *Trusts & Trustees*, Volume 23, Issue 6, 2017.
12. HAVEL, Bohumil. § 31. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Zákon o obchodních korporacích*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-540-4.
13. HAVEL, Bohumil. § 71 [Ovlivnění]. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil, CILEČEK, Filip, KUHN, Petr, ŠUK, Petr. *Zákon o obchodních korporacích*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 240, marg. č. 13, ISBN: 978-80-7400-799-6.
14. HENDRYCH, Dušan. § 4 [Veřejnoprávní korporace]. In: HENDRYCH, Dušan a kol. *Správní právo. Obecná část*. 9. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, ISBN: 978-80-7400-624-1.
15. HENDRYCH, Dušan. *Obecně prospěšná společnost*. In: HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, ISBN: 978-80-7400-059-1.
16. HLAVINOVÁ, Markéta. *Zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu: komentář*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2022. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-860-3.
17. JOSKOVÁ, Lucie a Lukáš PĚSNA. *Správa cizího majetku*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. *Právo prakticky*. ISBN 978-80-7552-552-9.
18. KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Vyd. 1., 3. dot. Praha: C.H. Beck, 1995. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-028-1.
19. MORAVEC, Ondřej. § 124 [Hlavní činnost a zřizovatel školské právnické osoby]. In: RIGEL, Filip, BAHÝLOVÁ, Lenka, MORAVEC, Ondřej, PUŠKINOVÁ, Monika, KUDROVÁ, Veronika. *Školský zákon*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN: 978-80-7400-550-3.
20. PIHERA, Vlastimil. § 1457 [Obmyšlený a diskreční svěřenský fond]. In: SPÁČIL, Jirí, KRÁLÍK, Michal a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 1563, marg. č. 1., ISBN: 978-80-7400-803-0.
21. RABAN, Přemysl. *Obchodní právo*. Brno: Václav Klemm, 2020. ISBN 978-80-87713-19-8.

22. SVOBODA, Pavel. Úvod do evropského práva. 4. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-334-9.
23. TICHÝ, Luboš, Kateřina RONOVSÁ a Miloš KOCÍ, ed. Trust a srovnatelné instituty v Evropě. Praha: Centrum právní komparatistiky Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, 2014. ISBN 978-80-87488-14-0.
24. TOMÁŠEK, Michal, Vladimír TÝČ a Jiří MALENOVSKÝ. Právo Evropské unie. Praha: Leges, 2013. Student (Leges). ISBN 978-80-87576-53-3.
25. TVRDÝ, Jiří, VAVRUŠKOVÁ, Adriana. § 29b [Uchovávání údajů o skutečném majiteli]. In: TVRDÝ, Jiří, VAVRUŠKOVÁ, Adriana. Zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018.
26. VETEŠNÍK, Pavel, JEMELKA, Luboš. § 26a [Přenesená působnost]. In: VETEŠNÍK, Pavel, JEMELKA, Luboš. Zákon o obecní policii. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, ISBN: 978-80-7400-729-3.
27. VONDRÁČEK, Ondřej. Skuteční majitelé a vlastnické struktury právnických osob a svěřenských fondů: rozkrývání, evidence a dokládání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Právní praxe. ISBN: 978-80-7400-695-1.

Seznam použitých právních předpisů

1. Nařízení Francouzské republiky č. 2020-115 ze dne 12. února 2020.
2. Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849 ze dne 20. května 2015, o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 648/2012, a o zrušení směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2005/60/ES a směrnice Komise 2006/70/ES.
3. Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/843 ze dne 30. května 2018, kterou se mění směrnice (EU) 2015/849 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu a směrnice 2009/138/ES a 2013/36/EU.
4. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES ze dne 26. října 2005 o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz a financování terorismu.
5. Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2001/97/ES ze dne 4. 12. 2001, kterou se mění směrnice Rady 91/308/EHS o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz.

6. Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2005/60/ES ze dne 26. 10. 2005, o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz a financování terorismu.
7. Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 91/308/EHS ze dne 10. 6. 1991, o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz.
8. Směrnice Rady ze dne 10. června 1991 o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz (91/308/EHS) a Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/97/ES ze dne 4. prosince 2001, kterou se mění směrnice Rady 91/308/EHS o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz.
9. Vyhlášky Francouzské republiky č. 2020-118 a č. 2020-119 ze dne 12. února 2020, zveřejněnými v Úředním věstníku ze dne 13. února 2020.
10. Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.
11. Zákon č. 128/2000 sb., o obcích (obecní zřízení).
12. Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení).
13. Zákon č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek.
14. Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).
15. Zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích.
16. Zákon č. 245/2022 Sb., kterým se mění zákon o evidenci skutečných majitelů.
17. Zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu.
18. Zákon č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů.
19. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.
20. Zákon č. 586/1992 Sb., zákon České národní rady o daních z příjmů.
21. Zákon č. 69/2006 Sb., o provádění mezinárodních sankcí.
22. Zákon č. 88/1998 Sb., o státním podniku.
23. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.
24. Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích).
25. Zákon Slovenské republiky č. 297/2008 Z.z., o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a o ochrane pred financovaním terorizmu a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
26. Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů.

Seznam použité judikatury

1. Nález Ústavního soudu ze dne 4. 3. 2004 sp. zn. III. ÚS 495/02.
2. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2017, sp. zn. 5 Tdo 1425/2016.
3. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 9. 2017, sp. zn. 29 Cdo 5719/2016.
4. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2020, sp. zn. 22 Cdo 1036/2020.

Seznam použitých internetových zdrojů

1. API Registre des Bénéficiaires Effectifs (RBE), *dostupné z:* <https://api.gouv.fr/les-api/api-rbe>.
2. Behind the Corporate Veil: Using Corporate Entities for Illicit Purposes; *dostupné z:* <https://www.oecd.org/daf/ca/behindthecorporateveilusingcorporateentitiesforillicitpurposes.htm>.
3. Beneficial Owner Register; *dostupné z:* <https://www.bmf.gv.at/en/topics/financial-sector/beneficial-owners-register-act.html>.
4. Beneficial Owners and Documentation; *dostupné z:* <https://www.irs.gov/individuals/international-taxpayers/beneficial-owners>.
5. Central Register of Beneficial Ownership of Companies and Industrial and Provident Societies (RBO); *dostupné z:* <https://rbo.gov.ie/>.
6. Code monétaire et financier; *dostupné z:* <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGITEXT000006072026>.
7. Druhy právních předpisů EU; *dostupné z:* https://commission.europa.eu/law/law-making-process/types-eu-law_cs.
8. European countries begin taking down public company registers after ruling; *dostupné z:* <https://www.ft.com/content/e4b31a4e-a79d-40f7-8a19-c1e451a95c4b>.
9. Evidence skutečných majitelů nově: redefinice pojmu skutečný majitel a další změny; *dostupné z:* <https://www.epravo.cz/top/clanky/evidence-skutecnych-majitelu-nove-redefinice-pojmu-skutecny-majitel-a-dalsi-zmeny-115291.html>.
10. Evidence skutečných majitelů nově: redefinice pojmu skutečný majitel a další změny; *dostupné z:* <https://www.peytonlegal.cz/evidence-skutecnych-majitelu-nove-redefinice/>.

11. Evidence skutečných majitelů v roce 2023; *dostupné z:*
<https://www.epravo.cz/top/clanky/evidence-skutecnych-majitelu-v-roce-2023-115903.html>.
12. Evidence skutečných majitelů: Jaký je skutečný přínos?; *dostupné z:*
<https://www.kurzy.cz/zpravy/610641-evidence-skutecnych-majitelu-jaky-je-skutecny-prinos/>.
13. Evropská seskupení pro územní spolupráci (ESÚS); *dostupné z:*
<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/94/evropska-seskupeni-pro-uzemni-spolupraci-esus->.
14. FATF. Guidance on Transparency and Beneficial Ownership. Paris: FATF, 2014; *dostupné z:*
<https://www.fatfgafi.org/media/fatf/documents/reports/Guidance-transparency-beneficial-ownership.pdf>.
15. Financial Action Task Force; *dostupné z:*
<https://www.fatf-gafi.org/en/about/whoweare.html#d.en.11232>.
16. Former M-BE; *dostupné z:*
<https://www.infogreffe.fr/documents/20126/0/Formulaire+M%27BE+Soci%C3%A9t%C3%A9s.pdf>.
17. Identification du bénéficiaire effectif - Décret n° 2018-284 du 18 avril 2018; *dostupné z:*
<https://www.doctrinactu.fr/post/identification-du-b%C3%A9n%C3%A9ficiaire-effectif>.
18. JUDr. Kateřina Ronovská, Ph.D., Právnícké osoby, pojem a kategorizace; *dostupné z:*
https://is.muni.cz/el/econ/jaro2006/KVPRNO/PRAVNICKE_OSOBY_-_pro_ESF.pdf?lang=en.
19. Konec evidence skutečných majitelů?; *dostupné z:*
https://www.epravo.cz/top/clanky/konec-evidence-skutecnych-majitelu-115685.html#_ftn10.
20. Le Registre des bénéficiaires effectifs (RBE); *dostupné z:*
<https://www.legalplace.fr/guides/registre-beneficiaires-effectifs/>.
21. LOI n° 2016-1691 du 9 décembre 2016 relative à la transparence, à la lutte contre la corruption et à la modernisation de la vie économique; *dostupné z:*
<https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000033558528>.
22. Majetkoprávní nezávislost obce jako součást práva obce na samosprávu; *dostupné z:* <https://www.ucetniportal.cz/wiki/html?item=17560>.

23. Mgr. Marek Doleček, Evidence skutečných majitelů; *dostupné z:* <https://www.businessinfo.cz/navody/evidence-skutecnych-majitelu-ppbi/>.
24. Novela zákona o evidenci skutečných majitelů; *dostupné z:* <https://justice.cz/web/msp/tiskove-zpravy?clanek=novela-zakona-o-evidenci-skutecnych-majitelu>.
25. Podíl ve společnosti s ručením omezeným; *dostupné z:* <https://www.fulsoft.cz/33/podil-ve-spolecnosti-s-rucenim-omezenym-uniqueidmRRWSbk196FNf8-jVUh4EhdXyoq0csj-yYH68v5iH2I/>.
26. Podnikatelská seskupení; *dostupné z:* <https://www.businessinfo.cz/navody/podnikatelska-seskupeni-ppbi/3/>.
27. Pokyny TAFT: Transparentnost a skutečné vlastnictví; *dostupné z:* <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Guidance-transparency-beneficial-ownership.pdf>.
28. Povinný zápis konečných uživatelů výhod do obchodního registra; *dostupné z:* <https://www.podnikajte.sk/zakonne-povinnosti-podnikatela/zapis-konecnych-uzivatelov-vyhod-do-obchodneho-registra>.
29. Pozor na změny v novele zákona o evidenci skutečných majitelů od 1. 10.; *dostupné z:* <https://advokatnidenik.cz/2022/09/30/novela-zakona-o-evidenci-skutecnych-majitelu-je-ucinna-od-rijna-pozor-na-zmeny/>.
30. Příručka k evidování skutečných majitelů vypracovaná Ministerstvem spravedlnosti ke dni 1. 6. 2021; *dostupné z:* <https://www.financnianalytickyrad.cz/files/prirucka-evidovani-skutecnych-majitelu-dokument-ministerstva-spravedlnosti.pdf>.
31. Příručka k evidování skutečných majitelů vypracovaná Ministerstvem spravedlnosti ke dni 1. 10. 2022; *dostupné z:* <https://esm.justice.cz/ias/issm/prirucka;jsessionid=UUnTQvr3V72l0fPBACE28gZ>.
32. Příručka pro rozkrývání vlastnických struktur a skutečných majitelů; *dostupné z:* <https://www.transparency.cz/wp-content/uploads/P%C5%99%C3%ADru%C4%8Dka-pro-rozkr%C3%BDv%C3%AIn%C3%AD-vlastnick%C3%BDch-struktur-a-skute%C4%8Dn%C3%BDch-majitel%C5%AF-%C4%8CJ.pdf>.

33. Register konečných uživatelův výhod; *dostupné z:* <https://www.uvo.gov.sk/udaje-o-hospodarskych-subjektoch-vedene-uradom/register-konecnnych-uzivatelov-vyhod>.
34. Registre des bénéficiaires effectifs; *dostupné z:* <https://www.infogreffe.fr/rbe>
35. Rejstřík partnerů veřejného sektoru; *dostupné z:* <https://slovenskedane.cz/blog/rejstik-partneru-verejneho-sektoru/>.
36. RONOVSÁ, Kateřina. Evidence skutečných majitelů „v mlze“. Bulletin advokacie; *dostupné z:* <http://www.bulletin-advokacie.cz/evidence-skutecných-majitelu-v-mlze?browser=mobi>.
37. Řízení o nesrovnalosti dle zákona o evidenci skutečných majitelů; *dostupné z:* <https://www.epravo.cz/top/clanky/rizeni-o-nesrovnalosti-dle-zakona-o-evidenci-skutecných-majitelu-113003.html>.
38. Skutečný majitel aneb co hrozí evidující osobě při jeho nezapsání; *dostupné z:* <https://www.kopecnypartners.com/post/skutečný-majitel-aneb-co-hrozi-evidující-osobe-pri-jeho-nezapsani>.
39. Sněmovní tisk 886 dne 8. 6. 2020; *dostupné z:* <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8&t=886>.
40. Soukromoprávní důsledky chybějících či nesprávných údajů v evidenci skutečných majitelů; *dostupné z:* <https://www.epravo.cz/top/clanky/soukromopravni-dusledky-chybejících-ci-nesprávných-udaju-v-evidenci-skutecných-majitelu-113253.html>.
41. Svěřenský fond a rodinná fundace; *dostupné z:* <https://portal.pohoda.cz/dane-ucetnictvi-mzdy/dan-z-prijmu/sverensky-fond-a-rodinna-fundace/>.
42. Ultimate Beneficial Owner (UBO); *dostupné z:* <https://complyadvantage.com/insights/ultimate-beneficial-owner/>.
43. V Česku vzniká méně firem než v uplynulých letech. Důvodem jsou zvýšená podnikatelská rizika; *dostupné z:* <https://www.businessinfo.cz/clanky/v-cesku-vznika-mene-firem-nez-v-uplynulých-letech-duvodem-jsou-zvysena-podnikatelska-rizika/>.
44. Vláda upraví zákon o evidenci skutečných majitelů. Vyzvala ji k tomu Evropská komise; *dostupné z:* <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3456062-vlada-upravi-zakon-o-evidenci-skutecných-majitelu-vyzvala-ji-k-tomu-evropska-komise>.
45. VRÁBLIKOVÁ, Petra. Kontrola klienta a náhradní způsoby identifikace a kontroly klienta podle AML zákona. Bulletin advokacie; *dostupné z:*

<https://advokatnidenik.cz/2021/05/04/kontrola-klienta-a-nahradni-zpusoby-identifikace-a-kontroly-klienta-podle-aml-zakona/>.

46. Výpis z obchodního rejstříku společnosti MONTANO plus, s.r.o., IČ 489 50 378; dostupné z: <https://or.justice.cz/fias/ui/rejstrik-firma.vysledky?subjektId=451103&typ=PLATNY>.
47. What is an Ultimate Beneficial Owner (UBO); dostupné z: <https://www.swift.com/your-needs/financial-crime-cyber-security/know-your-customer-kyc/ultimate-beneficial-owner-ubo>.
48. Zápis, změna a výmaz údajů v Evidenci skutečných majitelů; dostupné z: <https://portal.gov.cz/sluzby-vs/zapis-zmena-a-vymaz-udaju-v-evidenci-skutecnych-majitelu-S15854>.
49. Zápisy do RPVS; dostupné z: <https://www.rpvs.eu/cs/#3>.

Další zdroje

1. Cranston, R. Principles of Banking Law. Oxford: Oxford University Press, 1997, s. 361-362; Hammond, G., Wappett, C. Dematerialised and Immobilised Securities, in Kolektiv autorů: Australian Finance Law, LBC Information Services. Sydney: Pyrmont, 1999, S. 572-574.
2. ČERNÁ, Stanislava. O koncernu, koncernovém řízení a vyrovnání újmy. Obchodněprávní revue, 2014, č. 2.
3. Důvodová zpráva k zákonu č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů.
4. FATF and Egmont Group (July 2018), Concealment of Beneficial Ownership.
5. FROLÍK, Martin, HAVEL, Bohumil. Král UBO mezi námi, aneb úvodní zamyšlení nad novým zákonem o evidenci skutečných majitelů. Právní rozhledy, 2021, č. 7.
6. HAVLAN, Petr. Veřejné výzkumné instituce. Právní zpravodaj, 15. 12. 2005.
7. HOLLMANN, Jakub. Svěřenský fond v českém právním prostředí: jeho parametry, efektivní správa a daňové dopady – 1. část. Právní rozhledy, 2022, č. 9.
8. KOTRBOVÁ, Sylva. Svěřenský fond. Ad Notam, 2014, č. 5.
9. LEGS. Nový zákon o skutečných majitelích. Právní rozhledy, 2019, č. 15-16.
10. Metodický pokyn č. 3 Finančního analytického úřadu.
11. MIŠŮR, Peter. Novela zákona o evidenci skutečných majitelů nabyla účinnosti. Ius Focus, 17. 10. 2022.

12. Verret, J. W. Terrorism Finance, Business Associations, and the „Incorporation Transparency Act“. Spojené státy americké: Louisiana Law Review, vydání 70, číslo 3, 2010.
13. Všeobecný zákoník občanský z roku 1811 (JGS Nr. 946/1811).
14. Výnosu Spolkového ministerstva financí ze dne 26. 4. 2018 o určování, ověřování a hlášení skutečných majitelů podle spolkového zákona o rejstříku skutečných majitelů, Feststellung, Überprüfung und Meldung von wirtschaftlichen Eigentümern gemäß dem Wirtschaftliche Eigentümer Registergesetz (WiEReG), BGBl. I Nr. 136/2017 (WiEReG BMF- Erlass), BMF-460000/0007-III/6/2018, BMF-AV Nr. 60/2018.
15. Wardzynski, Adrian. The 2014 Update to the OECD Commentary: A Targeted Hybrid Approach to Beneficial Ownership (2015). číslo 43 časopisu Intertax, 2. vydání 2. Str. 179–181.

Resume

As part of the thesis, I examined the content of legal regulations and other sources that were used to write the thesis, in particular by means of linguistic, systematic and teleological interpretation.

In my opinion, the definition of beneficial owner, which has been analysed in detail in this thesis and the individual components analysed, is currently broad and covers all cases where a beneficial owner is registered. After the Amendment to the Act on the Registration of Beneficial Owners, the Czech law has already been harmonised with the AML Directive, which is also clearly demonstrated by the European Union's abandonment of further calls to correct the current situation.

Another essential part of the thesis is the issue of the use of the so-called strawperson, where the discovery of the beneficial owner is still very problematic and to establish the true status would require the cooperation of the so-called strawperson with the person carrying out the registration or having access to other evidence on the basis of which the true owners of a particular entity can be identified. I believe that if amendments to the AML Directive or the Beneficial Owners Registration Act are drafted, this issue should be taken into account by the legislator as it is an essential purpose of beneficial ownership registration that has practical implications. It would be appropriate to impose broader obligations on the person registering the beneficial owner in order to establish the identity of the beneficial owner.

In focusing on trusts, I have come to the conclusion that the current legislation is based on practice in its definition of the beneficial owner of trusts and the determination of beneficial owners is unambiguous. In the case of the EU AML directives, a rapid development is quite evident in their analysis and there is a noticeable emphasis on transparency and information for all persons in the AML matter. A major milestone was the decision of the Court of Justice of the European Union, which caused a partial departure from transparency, or public registration of beneficial owners, for the time being exclusively in the EU directives. However, the reaction of the Czech legislators to this decision is expected by the general public.

An analysis of the legal regulations on beneficial ownership registration and AML of other EU countries, namely the Slovak Republic and the French

Republic, has also become an essential part of the process. I have come to the conclusion that both of these countries have duly implemented the EU directives and that the legislation in question is sufficient and comprehensible.

I am convinced that this thesis has answered all the essential questions concerning the determination and registration of beneficial owners and at the same time predicted the possible or desirable development of the legislation.